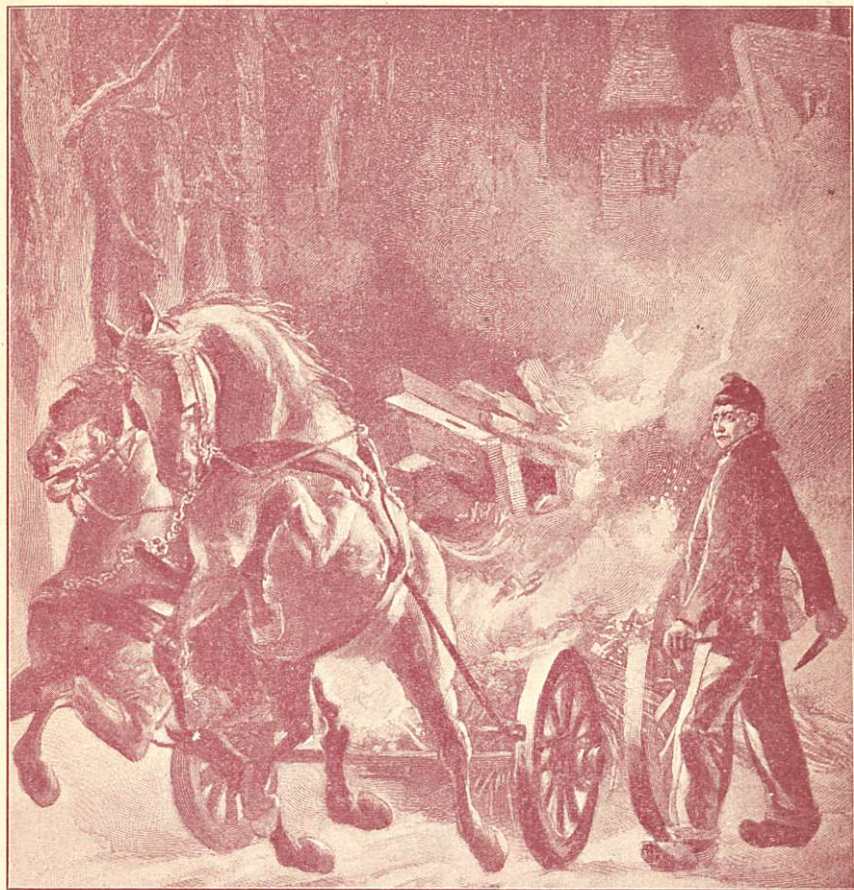

NINI

KERTOMUS RANSKAN VALLANKUMOUKSEN AJOILTA

N:o 15

25 p:niä

MAILTA JA MERILTÄ

SEIKKAILUJA · KERTOMUKSIA · KUVAUKSIA NUORISOLLE

✦✦✦ Toimittanut TEUVO PAKKALA ✦✦✦

Kustannusosakeyhtiö Otava · Helsingissä

MAILTA JA MERILTÄ 15.

NINI

KERTOMUS RANSKAN VALLAN-
:: :: KUMOUKSEN AJOILTA :: ::

Nancyn ja Epinalin välisen tien varrella, viimeksi mainitusta kaupungista parin peninkulman päässä, on vieläkin metsäisen kunnaan harjalla linna, niiden tapausten näyttämö, joista tässä seuraa kertomus. Sen ympärillä tasangolla on Vinceyn kylä. Se oli siihen aikaan pieni, satasen taloa vain, vähävaraisia. Sielläkin oli tähän aikaan noustu kapinaan niinkuin muuallakin Ranskassa, jossa tulipalot, murhat ja muut väkivallanteot olivat pakottaneet suuren joukon aatelisperheitä pakenemaan ulkomaille, kun kotona ei ollut suojaa eikä turvaa.

Linnan haltijana oli siihen aikaan Vinceyn markisitar, jolla kotona ei ollut muuta perhettä kuin viidentoistavuotias tyttärensä Isabelle. Markisitar oli leski, miehensä, kuninkaallisen armeijan kenraaliluutnantin kuoltua v. 1790. Hänen poikansa Frederik oli mennyt sotapalvelukseen upseerina juuri kun vallankumous sitten puhkesi. Ja tätä uhkaavaa myrskyä hän oli paennut Reinin toiselle puolen ja yhtynyt siellä armeijaan, jonka muodostivat prinssit, kuninkaan veljet ja heidän serkkunsa Condeen prinssi, turhassa toivossa voivansa rynnätä Pariisiin ja palauttaa kuningasvallan.

Maasta paenneen poikansa tähden oli markisitar alituisesti huolissaan, varsinkin kun sai häneltä vain aniharvoin tietoja. Ja yhtämittäinen hätä oli hänellä omasta ja tyttärensä puolesta sen mukaan kuin vallankumous kauhuineen leveni ja paisui. Kuningas oli menettänyt henkensä mestauslavalla, hänen perheensä oli vankina temppelitornissa ja mestattavia oli vankilat täynnä. Ei kukaan tiennyt huomista päivänsä. Kaikkialla vallitsi kauhu. Maasta muuttamista ilman viranomaisten lupaa pidettiin rikoksena, josta tuomittiin menettämään omaisuutensa ja henkensä. Rajat olivat karkulaisilta tarkoin vartioit.

Oli kostea ja sumuinen iltapäivä. Linnan ensimmäisen kerroksen avarassa salissa, josta oli poistettu kaikki, mikä vähänkin osotti ylellisyyttä, joka ajan lain mukaan oli rikos, rva de Vincey istui suuren lieden ääressä. Hän luki äsken Parisista saapunutta sanomalehteä. Mieshenkilö, joka hänelle oli sen antanut seisoi hänen vieressään odottaen, milloin markisitar lopettaa lukemisen. Tämä mies, Jacques Feron, oli linnan isännöitsijä, ja ainoa, johon markisitar voi ehdottomasti luottaa.

Feron oli viidenkymmenenikäinen, pitkä, leveäharteinen, vilkasilmäinen, peloton, miehekäs mies, jonka neuvot ja rohkaisu olivat usein antaneet markisittarelle voimaa kantamaan elämän vaikeuksia. Pitkät ajat palveltuaan sotamiehenä markisi de Vinceyn alaisena hän oli luopunut palveluksesta samaan aikaan kuin markisikin, mennyt kotipuoleensa ja naittunut. Sitten kaksi vuotta myöhemmin hra de Vincey näkee entisen sotamiehensä tulevan linnaan ylen onnettomana: Hänen ainoa lapsensa, vielä kehossa oleva pikku tyttö, oli yhtäkkiä kadonnut. Se oli varastettu, ja kaikki etsiminen oli ollut turhaa. Äiti surun murtamana oli kuollut, ja yksin jääneenä Feron oli tullut entisen päällikkönsä luo tarjoutumaan hänen palvelukseensa, kun surunsa vuoksi ei voinut tulla toimeen omalla kotipaikallaan. Markisi ottikin hänet uskoen hänelle talon valvonnan ja johdon. Markisin kuoltua hän jäi edelleen taloon yhtä uskollisena ja päättäen puolustaa isäntäväkeään vaaroja vastaan, jotka uhkasivat joka taholta. Markisitar lapsineen oppi pitämään Feronia enemmän talon ystävänä kuin palvelijana.

Markisittaresta ja tämän tyttärestä hän piti huolta kuin vahtikoira. Voidakseen suojattejaan varmemmin varjella, hän oli kirjoittautunut jäseneksi Epinalin Jakobinein klubiin, Vinceyhin perustanut isänmaallisen seuran, ja hänen toimestaan oli istutettu vapauden puu linnan edustalle. »Ulvoen susien kanssa», oli hänellä tapana sanoa rva de Vinceylle, »huutamalla äänekkäämmin kuin he, minä teen heidät aseettomiksi ja nukutan heidän epäilyksensä.» Näin hän oli saanut suojelluksi linnan haltijatariaan, joiden edestä hän olisi antanut viimeisenkin veripisaransa.

Tarkkaavana hän nyt seurasi rva de Vinceyn kasvojen ilmeitä, kun tämä luki Parisista tullutta lehteä, jossa oli lueteltu ne onnettomat, jotka edellisellä viikolla oli mestattu. Ja kun hän näki markisittaren kalpenevan kalpenemistaan, poskia pitkin juoksevan kyyneliä, niin hänen sydämensä täyttyi vihalla pyöveleitä kohtaan ja sääliä uhreja kohtaan, joiden lukua, vaikka ei sitä tahtonut itselleen tunnustaa, hän pelkäsi kenraalinsa lesken pian lisäävän. »Kauheaa!» huokasi markisitar pudottaen lehden käsistään. »Yhä vain kauheammaksi käy. Ei sukupuoli, ei vanhuus, ei hyve saa armoa heiltä.» — »Se on totta», vastasi Feron. — »Mutta, millä äänen painolla sanotte!» huudahti markisitar. »Onko teillä syytä luulla, että talomme asukkaita uhkaa suurempi vaara nyt kuin eilen?» — »Eipä mitään varsinaista syytä, hyvä markisitar», vastasi Feron, »ja ehkä levottomuuteni on enemmän vaistomaista kuin perusteltua. Mutta ei voi olla rauhallinen, kun näkee, miten nopeasti jakobinein henki leviää. Täällä meidänkin paikkakunnalla huomaa yhä enemmän sen turmiolista vaikutusta.»

Seurasi hetken äänettömyys. Sitten sanoi rva de Vincey: »Onko mitään keinoa väistää vaaraa, josta olette huomauttanut?» — »Ei ole kuin yksi ainoa», vastasi Feron. »Ja se on se, että jätätte Ranskan, niin että on raja teidän ja niiden välillä, joilta on kaikkea pelättävissä». —

»Mutta pakeneminen ei ole vaaraton», huomautti markisitar. — »Jäämiseenne on vielä vaarallisempaa», väitti Feron. — »Entä te, mitä te teette?» — »Teen asianhaaran mukaan», vastasi Feron. »Talon takia minun pitäisi jäädä tänne. Mutta toisekseen te tarvitsette suojelijaa matkallanne toiseen maahan, ja jollen keksi sellaista, johon voin luottaa, niin täytyy minun seurata teitä. En voi siis nyt päättää tarkemmin. Minun tulee miettiä asiaa, tehdä suunnitelma, jota en ole voinut pohtia, kun ette ole ennen suostunut.» — »Nyt suostun», sanoi markisitar. »Luotan teidän uskollisuuteenne ja varovaisuuteenne. Tehkää parhaanne, uskollinen ystäväni.» »Olette oikeassa luottaessanne minuun», vastasi Feron. »En voi unohtaa, enkä koskaan unohda sitä, että ollessani onneton, minä luonanne sain turvapaikan ja ystävyyttä osakseni. Te itkitte onnettomuuttani. Siitä olen ikuisesti kiitollinen. Käsivarteni, sydämeni, elämäni kaikki on teidän palvelemiseen pyhitetty.»

Samassa kuului viereisestä huoneesta askeleita ja lapsen ääni. »Isabelle tulee», sanoi rva de Vincey. »Ei sanaakaan hänen kuultensa. Keskustelemme sitten myöhemmin tästä enempi.» Työnnettyään äkkiä salin ovet auki Isabelle pysähtyi kynnykselle silmätyään äitinsä surullisiin kasvoihin, jotka olivat täysi vastakohta Isabellen iloiselle muodolle. »Oletteko kuullut taas huonoja uutisia, äiti?» kysyi hän yhtäkkisesti. »En lapseni, minkä vuoksi sitä kysyt?» sanoi äiti. — »Koska olette itkenyt», vastasi Isabelle. »Olen itkenyt, se on totta. Mutta samasta syystä kuin ennenkin, veljesi poissaoloa, vaaroja, jotka uhkaavat maatamme», selitti rva de Vincey. »Mutta silloin ei ole syytä antautua teidän noin surun valtaan», selitti Isabelle. »Olettehan usein sanonut, että on kiitettävä Jumalaa, joka meitä on suojellut tähän asti. Veljeni on turvassa ja meidätkin jätetään rauhaan. Ja sehän on jo hyvä.» Hän juoksi syleilemään äitiään. »Kuivatkaa kyyneleenne», sanoi hän suudellen äitiään. »Ja hymyilkää vähän, rakas äiti.» Jos ei äiti voinutkaan hymyillä, niin lupasi hän, ettei enää itke. Ja he ryhtyivät säännölliseen työhön.

Rva de Vincey itse johti tyttärensä opintoja, ja iltapäivän tunnit käytettiin tähän. Työnsä lopetettuaan he laskeutuivat polvilleen ruokoihin, että Jumala heitä edelleen suojelisi ja saattaisi onnelliseen loppuun pitkäaikaiset onnettomuudet, jotka rasittivat maata. Yksinkertaisen illallisen syötyään he istuivat linnan salissa kuluttaen iltahetkeä kumpikin jonkun mielikirjansa ääressä. Illan hiljaisuutta ei sisällä eikä ulkona häirinyt kuin tuulen vongunta. Yhtäkkiä sanoi Isabelle: »Missä hän on tällä hetkellä Frederik? Ja mitä hän tekee?» — »Kukas sen tietää!» huokasi rva de Vincey. »Viimeisten tietojen mukaan, kuusi kuukautta sitten, hän oli Wormsissa Saksanmaalla Condeen prinssin luona. Mutta hän oli lähdössä jotakin prinssin asiaa toimittamaan Englantiin. Lieneekö siellä vai lieneekö yhä Wormsissa?»

Koputettiin ovelle ja sisään astui Feron. Tavallisesti hän tähän ai-

kaan tehtyään tarkastuskierroksen linnassa meni asuntoonsa, jolle läh-
tenyt Epinaliin, jossa hän usein oli illoin jakobinein klubissa. Rva de
Vincey sen vuoksi hämmästyi nähdessään hänet ja lisäksi hänen muodol-
laan ilmeen, joka osotti että hänellä oli jotakin hyvin tärkeää ja kiireel-
listä asiaa. »Mikä nyt on?» kysyi rva de Vincey nousten äkkiä seisomaan
pelästyneenä. »Mitä on tapahtunut?» »Ei mitään surullista», vastasi Fe-
ron. »Mutta te olette aivan kalpea, ja te vapisette!» huudahti markisitar.
Feronin takaa tuli esiin pitkävärtinen, miellyttävän näköinen nuoru-
kainen tasavallan vapaaehtoisten sotilaspuvussa. »Frederik, minun poi-
kani!» huudahti rva de Vincey ja Isabelle yhtyi: »Veljeni! Mikä onni!»

Se oli onnen ja ilon hetki, kun kaikki kolme olivat sylitysten. Mutta
siitä selvittyä valtasi markisittaren pelko: »Mistä sinä tulet? Miten olet
päässyt tänne asti? Ja mikä on tuo pukusi?» — »Tämä sotilaspuku on
valhepuku», selitti Frederik. Hän oli ostanut sen Nancyssa eräältä rek-
rytiltä, joka oli aikonut karata. — »Mutta tuo puku ei sinua suojaa Vin-
ceyssä, jossa sinut tutaan», huomautti markisitar huolestuneena. »He
eivät ole minua nyt nähneet eivätkä saa nähdä», sanoi Frederik. »Päivän
ajan, jonka viivyn luonanne, pysyn piilossa. Yön aikana livahdan tästä
rajalle ja siitä yli. — Mutta antakaa minulle jotakin syötävää. Olen paas-
tonnut Nancysta saakka.» Illallista syödessä hän kertoi seikkailurik-
kaasta retkestään. Hän oli matkalla Englannista, jossa oli ollut useita
kuukausia Condeen prinssin asioissa. Hän oli nyt menossa Reinin var-
relle Condeen luo, ja oli tehnyt vaarallisen paluumatkansa Ranskan
kautta tavatakseen kuningasmielisiä ja antaakseen heille tietoja emi-
granttein suunnitelmista. Nancyn kaupunkiin asti Parisin kautta oli
hän kulkenut pitsikauppiaana, ja Nancyssa sitten vaihtanut nahkansa
sotilaspukuun, jota piti turvallisempana.

Heidän keskustelunsa kesti myöhäiseen yöhön. Frederik sai äidis-
tään samoin kuin Feronista jyrkkämieliset vastustajat kuningasmielisten
aikeelle Englannin avulla palauttaa kuningasvallan Ranskaan. He eivät
pitäneet kunniallisena sotia vieraan vallan avulla omaa maata vastaan.
Ja markisitar oli enemmän huolissaan kuin koskaan ennen poikansa koh-
talosta ja sama pelko täytti Isabellenkin. Kun he nukkumaan lähtiessä
syleilivät Frederikiä, näyttivät he olevan niin masennuksissaan ja pelois-
saan, että Frederik katui, kun oli heille ollenkaan mitään puhunut. Fe-
ronkin häntä siitä nuhteli, selittäen että parempi olisi ollut antaa naisten
olla tietämättä kuningasmielisten puuhista. Frederik sen myönsi, ja
lohdutti sillä itseään, että hän huomenna koettaa saada äitinsä ja sis-
arensa vakuutetuiksi, että kuningasmielisten salaliitto ei ollut vielä to-
teutunut, toivoen siten saavansa omaistensa pelon poistetuksi.

Feron vietyään Frederikin tälle määrättyyn huoneeseen selitti: »Te
olette täällä hyvässä turvassa. Kun teitä ei ole nähty, niin voitte olla
rauhallisesti täällä monet päivät. Saatte siis nukkua huoleti.» — »Sepä
onkin tarpeen, sillä olen väsynyt», sanoi Frederik ja riisuutui heti vuotee-
seen. »Mutta teidän on vaihdettava tuo sotilaspuku muuhun», sanoi Fe-
ron. »Se ei teitä suojaa enää loppumatkallanne, vaan päinvastoin siitä
on teille haittaa. Sillä, millä syyllä ja minkä nimessä sotilas menisi Rans-

kan rajan yli? Miten aiotte siellä selittää joutuessanne rajavartiain kanssa tekemisiin?» — «Mutta minä aion mennä salaa, kenenkään näkemättä», vastasi Frederik. »No, silloinpa tuo puku on tarpeeton. Siitä ei ole mitään hyötyä, jos ei teitä nähdä, ja jos nähdään, on se teidän tuhonne.» — »Minkä neuvon sitten annat minulle?» — »Neuvon teitä pukeutumaan esimerkiksi kulkukauppiaaksi ja menemään rajan yli aivan julkisesti päiväsaikaan aivan kuin mies, joka ei pelkää mitään ja jolla siis ei ole mitään salattavaa.» — »Mutta sinä, hyvä ystävä», vastasi Frederik, »et huomaa, ettei minulla ole passia.» — »Sen tiedän», sanoi Feron, »mutta minä sen hankin.» — »Miten voit sen hankkia?» — »Se on minun asiani.» — »Jos se on sinulle mahdollista, niin seuraan mielelläni neuvoasi. Luotan viisauteesi ja varovaisuuteesi», sanoi Frederik ja hänen silmänsä painuivat kiinni. Raskas, säännöllinen hengitys osotti, että hän nukkui. »Hyvää yötä, urhokas poika», supatti Feron itseksensä. Taivas suojelkoon sinua ja meitä kaikkia!» Hän poistui hiljaa omaan kamariinsa vakuutettuna, ettei kenelläkään ollut aavistusta tämän äsken tulleen läsnäolosta.

* * *

Varhain aamulla, päivän koittaissa oli Feron lähtenyt Epinaliin. Frederik istui puhelemassa äitinsä ja sisarensa kanssa salissa, kun puolen päivän aikaan kuului pihalta ikkunan alta miesten ääniä aivan kuin olisi riidelty. Isabelle meni katsomaan ikkunasta ja kalpeni. »Äiti, sotamiehiä!» huudahti hän, horjui ja olisi kaatunut, jollei hänen äitinsä olisi ehtinyt saamaan kiinni hänestä. Frederik hypähti seisomaan ja mutisi: »Joku on yllättänyt minut ja ilmiantanut!» Isabelle tointui pian ja ponnisti voimiaan. »Äiti, ajatelkaa vain Frederikiä», sanoi hän. Ja rva de Vincey, aivan suunniltaan huusi pojalleen: »Pelasta itsesi, mene piiloon!» — »Minne?» kysyi Frederik neuvotonna. — »Piiloudu kellariin», sanoi Isabelle. »Niin, kellariin», toisti markisitar. — »Niin, kellariin, jos tie sinne on vielä auki», sanoi Frederik. Samassa avattiin ovi ja kynnykselle ilmestyi muuan palvelija, kasvoilla kauhistus. »Rouva, tullaan pitämään kotitarkastusta», sanoi hän. Kun hän samassa huomasi Frederikin, joka ei ollut ehtinyt päästä hänen näkyvistään, niin hän tyhmistyi hämmästyksestä aivan kuin ei olisi uskonut omia silmiään, sitten hän huudahti: »Herra markisi, mikä varomattomuus!» — »Niin minä se olen, Baptiste. Henkeni on sinun käsissäsi. Aiotko ilmoittaa minut?» — »Ooh, hyvä herra», lausui Baptiste nuhtelevasti aivan loukkautuneena kysymyksestä. »Voinko päästä portaita myöten pakoon?» kysyi Frederik. — »Portaissa on miehiä», vastasi Baptiste, »mutta hypätkää ikkunasta puutarhaan.» Frederik juoksi ikkunaan avaten sen selälleen, mutta silmättyään siitä, hän vetäytyi takaisin. Ikkunan alla oli aseellinen vartiojoukko. »Me olemme hukassa!» huudahti markisitar. Frederik vetäsi taskustaan pistolin. »He eivät saa minua elävänä!» sanoi hän. »Jos te teette vastarintaa, herra markisi», huomautti Baptiste, »niin te sillä saatatte meidät kaikki surman omiksi.» Tämä huomautus vaikutti Frederikin päätökseen kuin kylmä vesi liekkeihin. Hän palautui järkiinsä ja näki mihin vaaraan hä-

nen äitinsä ja sisarensa olivat joutuneet hänen tekonsa takia. Hän alistui onnettomuuteen, joka äkkiä oli noussut hänen tielleen. »Tapahtukoon Jumalan tahto!» sanoi hän. Pannen käsivartensa ristiin hän seisoi odottaen. Hänen äitinsä ja sisarensa seisoivat kääriytyneinä toisiinsa kauhun jähmetyttämänä.

Toistakymmentä aseellista miestä astui sisään. He olivat Vinceyn asukkaita, jotka nyt olivat kansalliskaartissa. Jos he olisivat olleet ominvaltoinsa, eivät he olisi olleet pelättäviä ja olisivat tässäkin tilaisuudessa osottaneet entistä uskollisuuttaan Vinceyn perheelle. Mutta uhkaukset ja pelko oli heidät pakottanut välikappaleiksi vallankumouslaisten käsissä. Näitä edusti kaksi päällikköä: Vinceyn pormestari ja departementin hallituskunnan valitsema edusmies, kaikkivaltias, polisimiehen tapoihin tottunut virkamies, joka häikäilemättömästi puhetavastaan, käytöksestään ja alituisten käskyjen jakelemisesta päättäen oli tämän retken toimeenpanija. Hän se ensimmäiseksi alkoi puheen huutaen: »Lain nimessä minä kiellän ketään poistumasta täältä.» Ja kääntyen markisittaren puoleen hän jatkoi: »Kansalainen, sinut on ilmiannettu, että olet ottanut suojaasi emigrantin. Minulle on annettu toimeksi pitää kotitarkastus sinun linnassasi etsiäksemme tämän kapinallisen, jos hän täällä on. Mutta enempi tarkastus on tarpeeton, sillä jos en erehdy, tuossa on se, jota etsimme. Hän on tehnyt rikoksensa suuremmaksi sillä, että on pukeutunut tasavallan vapaaehtoisten pukuun. Entinen markisi de Vincey, sinä olet minun vankini.» Ja hänen käskyllään kaksi kansalliskaartilaista asettui Frederikin molemmin puolin. Frederik pysyi ääneti, katsellen puhutteliensa, joka oli mielissään voitostaan.

Alkoi alustava tutkinto. Sen aikana tuli Feron, joka oli palannut Epinalista, jossa oli saanut passin hankituksi Frederikille. Astuessaan nyt Vinceyn linnan saliin kohtasi häntä tyrmistyttävä näky. Pöydän takana istui edusmies kuin korkean oikeuden tuomari ja toimitti tutkintoa. Frederik seisoi kylmän ja ylpeän näköisenä vastaten lyhyesti tehtyihin kysymyksiin. Hänen takanaan seisoivat hänen äitinsä ja sisarensa tuskan valtaamina odottaen tutkinnon loppua. Kun markisitar näki Feronin huudahti hän epätoivon tuskalla: »Feron, he ovat vanginneet poikani. Selittäkää heille ettei hän ole salaliittolainen. He uskovat kyllä teitä, jota he pitävät ystävänään.» Feronin käytös, hänen kalpea ja hämmästynyt muotonsa osottivat hänen mielenliikutustaan. Olisi luullut, että hän kehottaa sotamiehiä tekemään kapinan, katkaisemaan markisin kahleet ja auttaamaan häntä vapauteen. Mutta hän oli ison aikaa ääneti ja lausui sitten markisittarelle: »Kansalainen, sitoutuessani sinun palvelukseesi, en ole sitonut omantuntoni vapautta. En voi mitään poikasi hyväksi, ja olisin huono kansalainen, jos koettaisin pelastaa häntä hänen tuomareiltaan. Heille hänen, kuten jokaisen, joka rikkoo maansa lakeja vastaan tulee vastata käytöksestään. Toivon, että he julistavat hänet viattomaksi. Mutta, jos hän on syyllinen, niin olisi rikos koettaa häntä puolustaa.» Frederik hämmästyneenä alkoi arvella, että Feron oli hänet pettänyt. Markisitar ei uskonut korviaan. Hän katsoi Feroniin moittivasti: »Hyvin puhuttu, kansalainen», huudahti edusmies. »Minä annan Epinalin jakobiniklu-

bissa selitykseni sinun tosi kansalaismielisyydestäsi. Lähtekää matkaan», lisäsi hän kääntyen kansalliskaartilaisiin, jotka piirittivät Frederikin. »Viekää hänet vankilaan.» Rva de Vincey syöksyi syleilemään poikaansa ja näytti kuin hän olisi tahtonut ruumiillaan asettua tielle. Mutta Frederik syleillessään kuiskasi hänelle: »Hillitkää itsenne, rakas äiti. Antautuessa epätoivon valtaan, te saatatte kuolemani varmaksi, ja tuho perii teidät minun mukani. Noudattakaa minun esimerkkiäni, pysykää tyynenä ja säilyttäkää luottamus. Minä en ole vielä kuollut.» Ja sisarelleen lausui hän: »Isabelle, rakas sisareni, sinulle uskon äitimme. Pidä hänestä huolta, lohduta häntä. Hänellä ei ole enää muita omaisia kuin sinä.» Edusmies komensi joukkonsa liikkeelle. Ja kun Frederik sotamiesten saattamana katosi salista, markisitar ja hänen tyttärensä kietoutuivat syleilyyn.

Feron jäi kolmanneksi saliin. Suljettuaan tarkoin ovet, hän laskeusi polvilleen markisittaren eteen ja lausui: »Antakaa anteeksi, että näytin kieltäytyvän puolustamasta teitä. Mutta jos olisin antanut sydämeni puhua, niin olisin ollut kuoleman oma voimatta kuitenkaan pelastaa herra markisia. Minun menettelyni oli välttämätön voidakseni pelastaa poikanne.» — »Toivotteko voivanne vielä hänet pelastaa!» huudahti rva de Vincey. »Minä toivon», lausui Feron, »ja minä toimin säästämättä ruumistani tahi henkeäni.» — »Feron, pelastakaa minun veljeni», rukoili Isabelle, »pelastakaa hänet, niin rakastan teitä niin kuin teidän oma tyttärenne olisi teitä rakastanut, niin että voitte uskoa hänen palanneen teille minussa.»

Vaikka talvi oli jo lopullaan ja puissa alkoi näkyä silmuja, tuli yhtäkkiä lunta, kuten itäosissa Ranskaa usein tapahtuu. Parin vuorokauden ajan oli satanut suuria hiutaleita, peittäen valkoiseen vaippaan vuoret, laaksot ja metsät.

Illan suussa Epinalin ja Nancyn välisellä tiellä kummallisen näköinen karavaani vaivaloisesti nousi innettä, joka kohosi Vinceyn rinnaa kohden. Tässä karavaanissa oli kolmet ajoneuvot, joita kutakin veti yksi hevonen. Ensimmäinen näistä ajoneuvoista oli kuin pieni talo, viheriäksi maalattu, pienet ikkunat joka sivulla ja kummassakin päässä ovi, ja sisään se oli kuin asunto konsanaan. Siellä olevassa vuoteessa paksujen peitteitten alla makasi harmaahapsinen, laiha, ryppyinen ja ahavoittunut nainen. Hänen luonaan hääri viiden tahi kuudentoista vuotias, siro, kaunis tyttö, jonka liikkeet olivat hyvin sulavat. Hän lämmitti jotakin juomaa, jota tarjosi sitten sairaalle. Mutta tämä vastusti: »Ei, hyvä Nini, minua ei auta enää mikään lääke.» — »Juohan kuitenkin, rakas äiti», pyyteli hellästi tyttö. »Juon mieliksesi», vastasi sairas ja juotuaan kysyi: »Missä on isäsi?» — »Hän kävelee tiellä», vastasi tyttö. »Mutta eipä hän huuda?» ihmetteli sairas. — »Ei», vastasi tyttö, »ei kuulu mitään.» — »Oi, jospa olisi aina niin», huokasi sairas. Minä kuolisin niin mielelläni muuten, vaan sydäntäni ahdistaa ajatellessani, miten sinun, Nini raukka käy, kun en minä enää ole sinua auttamassa ja varjelemassa.» Hän olisi puhellut pitempään, mutta Nini esti, peläten sairaan väsyvän. Hän korjasi peitteitä ja pyysi äitiään nukkumaan. Sairas totteli ja pai-

nettuaan silmänsä umpeen hän siihen nukahtikin. Nini lähti siksi aikaa kävelemään tielle. Ilma oli raikastunut, jotta sohjuinen lumi oli kovetunut. Hevoset voimainsa perästä kiskoivat kuormiaan. Vähän väliä piti niiden antaa levähtää. Mutta rinteiden käydessä jyrkemmäksi linnan luona, hevoset eivät saaneet enää liikkeelle kuormiaan. »Mene, sinä Nini edeltäpäin linnaan», sanoi hänen isänsä, »ja tiedustele saisimmeko siellä yösjää. Me sillä aikaa valjastamme kaikki kolme hevosta yksien vaunun eteen ja kuljetamme niin yhden kerrallaan.» Nini meni linnaan. Muuan palvelija tuli vastaan, tiedustellen, mitä tytöllä oli asiana. Kun Nini esitti pyyntönsä sanoi palvelija: »Minä en ole isäntä, vaan linnan rouva on erittäin hyväntahtoinen ja ystävällinen ihminen. En usko että hän kieltää teiltä yösjää. Jos tahdot häntä itseään puhutella, niin odota vähän, käyn ilmoittamassa hänelle.» Ninin ei tarvinnutkaan kauan odottaa, kun palvelija tuli ja ilmoitti että hän pääsee puheille. Ja hän seurasi palvelijaa ensimmäisen kerroksen saliin, jossa oli rva de Vincey ja Isabelle. Niniä hämmästytti näiden naisten surullinen muoto. He olivat mustassa puvussa, mikä teki heidän kalpean muotonsa yhä kalpeammaksi. — »Mitä sinulla, lapsukainen on asiaa?» kysyi rva de Vincey ystävällisesti. — »Me olemme kierteleviä näyttelijöitä», vastasi Nini. Tulemme Epinalista ja olemme matkalla Nancyn kaupunkiin. Aikomuksemme oli matkustaa koko yö, mutta keli on huono ja meidän täytyy pysähtyä, kun äitini on kipeä. Voisitteko antaa meille jonkunkaanlaista suojaa huomiseen asti?» — »Montako henkeä teitä on?» — »Meitä on isäni, äitini, minä ja neljä muuta joukkoomme kuuluvaa näyttelijää. Paljo meitä on, vaan olemme tottuneet tyytymään vähään. Kunhan vain olisi vuode äidilleni ja lämmin suoja.» Rva de Vincey ei heti vastannut. Hänen oli vaikea kieltää, vaan arveluttavaa oli myöskin ottaa tällaista joukkoa, josta voisi olla vaaraa linnan asukkaille. Mutta kun hän katsahti tyttöön ja luki tämän silmistä hartaan rukoilevan pyynnön, hän lupasi ja antoi palvelijalle määräyksensä vieraitten sijoittamisesta linnan portinvartian asuntorakennukseen, joka nyt oli tyhjä, kun portinvartia uusien lakien mukaan oli ylellisyytenä poistettu.

Sinne sijoittui saapunut joukko. He olivat tuollaisia näyttelijöitä, joita silloin niinkuin nytkin, kulki maaseutukaupungeissa antaen näytäntöjä vaihtelevalla ohjelmalla, jossa oli silmänkääntäjän temppuja, voimistelua, lauluesityksiä ja näytelmäkappaleitakin. Joukon johtajana oli suuriruumiinen ja raakakäytöksinen mies, Ninin isä, nimeltään Percinet. Hän oli näyttelijä, laulaja, miekkailija, hampaanvetäjä, palavien rohtimien syöjä ja miekannieli. Hänen vaimollaan, joka nyt oli sairaana oli erikoisalanaan klaverinsoitto. Joukon loistavana tähtenä oli Nini eli täydellä nimellä Nini-la-Fauvette, taiteilija Jumalan armosta, kuten Percinet sanoi. Hän oli kaunis, vilkas, älykäs ja hänellä oli suloinen ääni, jota hänen äitinsä oli opettanut häntä käyttämään erinomaisella tavalla. Percinet oli ensin aikonut hänet harjoittaa voimistelijaksi, mutta kun tytön kasvaessa huomattiin hänellä olevan taipuisa ja puhdas ääni, muutettiin hänen alansa. Tyttö siitä alkaen joutui äidin opetettavaksi, joka ennen oli ollut teatterissa ja siellä oppinut laulutaitoa. Nini oli pian

opettajaansa etevämpi ja oli Percinetin joukon vetovoimana, laulaen romanseja ja osia operoista sekä vallankumouksellisia ja isänmaallisia lauluja, jotka nyt olivat muodissa. Hän oli yleisön suosikki. Ja omassa joukossaan hän nautti etuoikeuksia, hänestä pidettiin erikoista huolta, semminkin hänen isänsä, joka hänelle puhuessa karttoi tavallista raakamaisuuttaan. Kaikessa käytöksessään sekä luonteeltaan oli hän jyrkkä poikkeus hänen ammattitovereistaan. Tämä oli hänen äitinsä ansiota. Rouva Percinet oli ansiokkaampi surullista asemaansa, johon hänet oli saattanut ainoa erehdyksensä, jota hän katui, se nimittäin, että oli mennyt naimisiin Percinetin kanssa. Tämän juopon kiduttamana hänen synkässä elämässään oli yksi ainoa lohdutus: rakkaus lapseen, jota hän sanoi tytökseen. Hänen alituisena uurastuksenaan oli istuttaa tyttöönsä siveyttä, järjestystä ja hyveitä ja hän oli saanut iloa kylvönsä menestyksestä. Äiti ja tytär olivat läheisesti kiintyneet toisiinsa. Ja tämä seikka teki siedettäväksi heidän elämänsä. Epinalissa oli rva Percinet äkkiä sairastunut. Siitä huolimatta oli Percinet lähtenyt matkalle Nancyyn, ja niin he nyt joutuivat Vinceyn linnaan vieraiksi.

Harvoin heidän kiertomatkoillaan sattuikaan heille niin hyvää majoipaikkaa kuin tämä. Percinet istui selkä kenossa nojatuolissa takkavalkean ääressä poltellen piippuaan odotellessaan illallista. Ja hänen ympärillään hänen joukkonsa henkilökunta tyytyväisenä nautti levähdyksestä, joka oli heille suotu. Viereisessä huoneessa oli sairaalle vuode. Talontytär Isabelle tuli katsomaan sairasta, ilmoittaen, että haetaan kylän lääkäri sairaan luo. »Herttainer^{en} olento tuo pikku neiti», sanoi Percinet Isabellen mentyä. »Vahinko vain, etteivät kaikki hänen^{en} vertaisensa ole hänen kaltaisiaan.» Ja hän odotti, että Nini lausuu saman mielipiteen. Mutta Nini ei ollutkaan saapuvilla, hän oli lähtenyt saattamaan Isabellea kohteliaisuuden vuoksi ja saadakseen hänelle kahden kesken avomieli-
sesti lausua kiitollisuutensa.

»Kun itse on onneton, niin ymmärtää toisten onnettomuuden», vastasi Isabelle Ninin^{en} sydämellisiin kiitoksiin. — »Teilläkin siis on surua», sanoi Nini, »minä arvelinkin sitä, nähdessäni teidät ja äitinne...» — »Surua, paljon surua», vastasi Isabelle, »ja tämä sana on riittämätön ilmaisemaan meidän tuskaamme ja kärsimyksiämme.» »Henkeni antaisin, jos voisin sillä tuottaa teille lievennystä», lausui Nini niin sydämellisen vakuuttavasti, että Isabelle purskahti itkuun. »Jumala yksin voi meidät pelastaa. Jos uskotte Jumalaan, niin rukoilkaa äitini puolesta, minun puolestani ja veljeni puolesta.» — Ja Isabelle, jonka Nini viehättävällä käytöksellään ja kypsyneellä järkevyydellään oli täydellisesti voittanut, selitti kuin vanhalle luotettavalle ystävälle, jolta toivoo lohdutusta: »Tänään on veljeni, vanhempaini ainoa poika, heidän nimensä ainoa säilyttäjä vallankumouksellisten oikeuden edessä tuomittavana. Hän vangittiin meidän silmiemme edessä. Emme vielä tiedä tuomiota. Mutta arvattavasti hän on jo tuomittu kuolemaan. Odotamme juuri tietoa, ja arvaatte tuskamme.» — »Se on kauheaa», huudahti Nini. »Mutta teillä on vielä toivoa?» — »Hyvin vähän toivoa», vastasi Isabelle.

Heidän puhellessaan ajoi tiellä ratsumies linnaan päin. Illan hämä-

rässäkin tunsii Isabelle hänet. Se oli Feron, joka toi tietoa Frederikin tuomiosta. Isabellen halutti juosta vastaan, vaan samassa kauhistava tunne nautitsi hänet jalkainsa sijalle, niin ettei hän voinut askelta ottaa. Ratsastaja oli pian paikalla, hyppäsi maahan ja laski hevosen irralleen, joka vanhan tottumuksen mukaan lähti itseksensä talliin. »Feron, mitä kuuluu?» kysyi Isabelle. Mutta Feron ei vastannut heti. Hän katsoi tyttöön, joka oli Isabellen kumppanina. »Hän on ystäviä», sanoi Isabelle. Mutta samassa hän luki vastauksen Feronin huokauksesta ja huudahti äärimäisen tuskan äänellä: »He ovat tuominneet hänet mestattavaksi Oi veljeäni, oi äitiäni. Miten voimme hänelle ilmoittaa? Miten voi hän kestää tämän?» Feron piti välttämättömänä tyynnyttää Isabellea ja sanoi: »Mestaus on tuomion mukaan toimitettava kahdenkymmenen neljän tunnin kuluessa, mutta se on mahdoton tällä hetkellä.» — »Mahdoton, miten se on mahdoton?» kysyi Isabelle kiihkeänä, kun hän Feronin silmistä näki toivon välkettä. Puoliääneen vastasi Feron: »Epinalissa ei ole gillotinia. On tilattu Parisista, vaan se ei ole vielä saapunut», ja kuljettaessaan Isabellea syrjään hän lisäsi: »Meillä on siis vielä aikaa toimia, että herra markisi pääsee karkuun.» — »Mutta onko hänen karkuun pääsemisensä mahdollinen?» kysyi Isabelle. — »Kunhan saamme aikaa neljäkoltmatta tuntia, niin minä takaan hänen karkuun pääsemisensä.» Isabelle syöksyi takaisin Ninin luo ja syleillen häntä ja selittäen minkä verran toivoa vielä oli hänen veljensä pelastumisesta pyysi kiihkeästi: »Rukoilkaa, rukoilkaa puolestamme. Me olemme sen tarpeessa. Minusta tuntuu, että Jumala kuulee teidän rukouksenne, sillä te olette hyvä.»

Feron katseli tätä kohtausta hämmästyneenä. Mistä ja mikä oli tuo vaatimattoman, mutta miellyttävän näköinen tyttö, jota neiti de Vincey niin hellästi syleili. Tytössä oli jotakin tutunomaista, ennen nähtyä, joka synnytti omituisen vaikutuksen hänessä. Ja tytön poistuessa Feron katsoi vielä hänen jälkeensä ja, tietämättä mistä syystä, hän huokasi syvään. Kun Isabelle kertoi sitten, mikä tämä hänen Feronille tuntematon ystävänsä oli ja joukosta, joka markisittaren luvalla oli yöpynyt linnan, huolestui Feron ja piti tekoa kovin varomattomana. Tuntemattomien ottaminen taloon tällaisena aikana oli hänestä ajattelematon teko. Tätä seikkaa hän ei kuitenkaan joutanut sen enempää aprikoimaan, sillä hänen oli kiiruhdettava ilmoittamaan markisittarelle Frederikin tuomiosta ja niistä toiveista, joita oli tuomitun pelastamisesta mestauslavalta.

Markisitar oli tyynempi kuin olisi voinut luullakaan. Hän oli jo etukäteen aavistanut tuomion ja valmistunut siihen: »Minä tiesin, että hänet tuomitaan», sanoi hän, »mutta te Feron annoitte toivoa hänen pelastamisestaan ja siihen olen kiintynyt niin voimakkaasti, etten epäilekään lapseni pelastumista.» — »Se on varma», vakuutti Feron. »Mestauskone on matkalla Epinaliin. Mutta se ei ole vielä siellä. Ja toimimme niin että siihen, kun gillotini saapuu Epinaliin, on Frederik kaukana täältä.» »Te valmistatte hänelle tilaisuutta karkaamiseen?» kysyi markisitar. »Niin», vastasi Feron. »Kylvämällä rahaa, saan toimimiehiä. Eivät vanginvartiat eivätkä santarmitkaan ole lahjomattomia. Mutta rahaa ei saa säästää.» — »Elkää säästäkö mitään rahallisia uhrauksia, mutta pitäkää

huoli itsestänne», sanoi markisitar. »Tiedän, että olisitte valmis antamaan henkenne, vaan te olette meille välttämätön. Meillä ei ole ketään muuta puolustajaa kuin te.» Feron lopuksi selitti markisittarelle, että ei saa olla levoton, jos hän ei huomenna tule tavalliseen aikaan saamaan määräyksiä. Hänen oli pakko palata Epinaliin ja siellä viipyä valmistellakseen rohkeaa yritystä Frederikin pelastamiseksi mestauslavalta.

Markisittaren luota lähdettyään Feron meni tarkastamaan linnassa olevaa vierasjoukkoa, mitä väkeä se oli. Heidän ajoneuvoistaan, jotka olivat vaunuvaajassa hän heti näki, että ne todella olivat kierteleviä näyttelijöitä. Tultuaan portinvartian asuntorakennukseen ja antauduttuaan keskusteluun heidän kanssaan, hän huomasi pian, että markisitar vierasvaraisuutta ja ystävällisyyttä osottamalla oli heidät täydellisesti voittanut, niin että he olisivat valmiit häntä auttamaan tarpeen vaatiessa. Feron tästä syystä päätti yhä runsaskätisemmästi kestitä heitä. Poistuttuaan hetkiseksi hän palasi tuoden muutamia pulloja viiniä ja ilmoittaen, että linnankyökistä tuodaan kanapaistia heidän illallispöytäan.

Percinet tuli vaimonsa huoneesta, jossa hän oli ollut Feronin ensikerran käydessä salissa. »Huonosti on eukon asiat», sanoi Percinet. »Pelkään, ettei hän jatka matkaa täältä.»—»Ei saa niin helposti antautua epätoivon valtaan», huomautti Feron. — »Kuka sinä olet, kansalainen?» kysyi Percinet huomattuaan tämän tuntemattoman. »En tunne sinua.» — »Olen tämän linnan isännöitsijä ja mielipahakseni huomaan, että olet liian nopsa menettämään mielenmalttisi. Niin kauan kuin on elämää on toivoakin. Eihän vaimosi vielä ole kuollut. Ja lääkäri tulee pian, odota edes kunnes hän on lausunut sanansa.» Percinet pudisti päätään epäilevästi. Kun hän huomasi viinipullot, jotka niin komeilta näyttivät illallispöydässä, kysyi hän joukkolaisiltaan, mistä nämä herkut olivat tulleet. »Se on tämä kansalainen, joka meitä kestitsee», sanoi muuan heistä osottaen Feronia. »Minä vain olen toiminut talon haltijain määräysten mukaan», selitti Feron. »Heidän tahtonsa on, että vieraille, jotka sattuma on tuonut hänen taloonsa on hyvä ruoka ja suoja.» — »Kiitä heitä, kansalainen, puolestani», sanoi Percinet mahtipontisesti. »He osottavat meille, että veljeys ei ole heille tyhjä sana. Tietäkööt, että he eivät ole sitä osottaneet kiittämättömälle olenulle. Tyttäreni on kertonut, että linnan pieni kansalainen, joka äsken kävi meille toivottamassa tervetuloa, on ollut hänelle hyvä. Ja sitten on kutsuttu lääkärikin meitä varten. Selaisia asioita ei unhoteta.» — »Tuossapa onkin lääkärimme, kansalainen Brincaud», sanoi Feron, kun lääkäri samassa astui huoneeseen.

Percinet opasti lääkärin sairaan huoneeseen. Sieltä palattuaan lausui lääkäri Percinetille: — »En voinut sanoa totuutta tuolla tuon tuntehdik-kaan tytön kuullen, joka oli sairaan äitinsä luona. Mutta sinulle on minun sanottava asia niin kuin se on.» Percinet jo arvasi ja sanoi: »Sinä, kansalainen, ilmoitat minulle, että vaimoni ei enää vuoteestaan nouse.» — »Hän voi elää vielä muutamia päiviä, mutta hän on niin heikko, että ei ole

vähintäkään toivoa hänen parantumisestaan», oli lääkärin selitys. Percinet joutui vihan valtaan. »Tällaista ei tapahdu kuin minulle!» huudahti hän. »Siinä on nyt leiviskää minulle. Sairas käsissäni, ei tiedä kuinka pitkäksi aikaa, palkkoja maksettava, varani kuluvat, ja mahdollisuus antaa näytöntöjä. Miten tästä suoriudun?» Suuttumus muuttui sitten mielenmasennukseksi. Hänen suurista pyöreistä silmistään juoksi kyyneliä. Oli sääli nähdä häntä. Feron kävi lohduttamaan: »Sinä olet onneton, kansalainen Percinet. Mutta ei saa antautua noin epätoivon valtaan. Täällä saat asunnon maksutta niin kauan kuin on välttämättöntä. Ja jos sinun rahavarasi ovat vähissä, niin elä ole huolissasi. Tämän talon väki ei kieltäy auttamasta sinua jatkamaan matkaasi.» Percinet jäi seisomaan mykkänä ja hämmästyneenä. Hänen katseessaan loisti kiitollisuus ja mielenhuojennus. Hän tarttui Feronin käteen ja puristi sitä lujasti aivan kuin olisi vannonut: »Ystäviä elämässä, kuolemassa.» Lääkäri ja Feron lähtivät ja Percinet istui illallispöytään kutsuttuaan Niniä. Mutta Nini ei tullut. Eikä hän suostunut Percinetin ehdotukseen, että kukin vuorostaan valvoo sairaan luona. »Minä yksin valvon, hänen eläessään ja hänen kuollessaan on minun sijani hänen luonaan», lausui hän.

Isabelle toi lääkkeitä, joita lääkäri oli valmistanut linnan pienessä apteekissa. Hän istui puhelemaan Ninin kanssa. Siinä ijässä, missä he olivat, syntyy ystävyys pian. Ja sitä auttoi vielä suru, jota kummallakin oli. Isabelle oli Ninille hyväntekijä, lohdutuksen enkeli. Ja Nini oli neiti de Vinceylle hänen yksinäisessä ja surullisessa elämässään kuin pilkoittava päivänsäde. Yksin kasvaneena, ilman toveria, ilman ystävää, ilman muuta seuraa kuin äitinsä, jonka suruihin hän oli ollut osanottajana ja jonka kyyneliä hän niin usein oli ollut voimaton kuivaamaan, hän oli avoin sydämin antautunut tämän äsken tulleen tytön ystävyydelle, jonka kohtalossa hän oli tavannut omaa kohtaloaan, ja ajan onnettomuudet olivat luoneet heidän kesken yhdenarvoisuuden, joka niin puolelta kuin toiselta saattoi unohuttamaan heidän yhteiskunnallisen asemansa eron. Toisellaisina aikoina olisi toista heistä kunnioitettu suuren tilan perijättärenä, toinen olisi ollut halveksittu kiertelijä. Mutta onnettomuus, joka heidät yhdisti hävitti heidän silmistään luokkarajat, jotka ennen olisivat heidät erottaneet ainaiseksi. Tämä heidän suhteensa oli syntynyt itsestään, heidän tietämättään ja näytti nyt kehittyvän täydellisesti heidän keskustellessaan Ninin äidin sairaskuoleman luona. Nini oli puhellut surustaan äitinsä pian tapahtuvasta kuolemasta, jonka hän oli päättänyt lääkärin käytöksestä. Isabelle uskoi Ninille pelkonsa veljensä kohtalosta, jonka elämä riippui vain mestauskoneen saapumisesta. Tämä kone, josta hän oli usein kuullut äitinsä ja Feronin kauhulla puhuvan sen jälkeen kun se oli alkanut toimia Parisissa ja muualla, oli hänestä kuin hirveä painajainen. Hän kuvitteli sitä hirmuiseksi näöltäänkin. Tuskan valtaamana hän toivoi, että Sallimus sen pysäyttäisi tielle ennen kuin se pääsee Epinaliin. »Me olemme onnettomia kumpikin», sanoi Nini, kun hänen ystävänsä lopetti kertomuksensa, »ja tarvitsemme Jumalan apua.» — »Niin, meillä ei ole muuhun turvaa», sanoi Isabelle. »Rukoil-

kaamme häntä sydämeistämme. Kyllä hän meitä auttaa.» Erotessaan he syleilivät ja suutelivat. Ja kun Nini yritti saattaa Isabelleen salin kautta, jossa hänen isänsä oli, niin Isabelle osotti kamarista oven, joka johti suoraan puistoon. »Menen tästä, ja tämän kautta tulen huomennaamulla kysymään äitinne vointia.»

Isabelleen mentyä Nini virkistyneenä lisäsi pesään kaksi halkoa, istahti sen äärelle nojatuoliin painaen silmänsä umpeen. Mutta hänen leponsa oli lyhyt. Hän kuuli nimeään mainittavan. Äitinsä kysyi häntä. »Täällä olen, äiti», sanoi hän rientäen sairaan luo. — »Istu tähän lähelle», puhui sairas. »Minulla on sinulle paljon asioita sanottavana ja vaivoin voin puhua. Mutta en tahdo kuolla sanomatta sitä, jota et saa olla tietämättä, ja ilman että saan sinulta anteeksi, kun en voi saada pappia, jotka on ajettu maanpakoon.» — »Tyyntyä äiti», puheli Nini, joka luuli että hänen äitinsä houraa. »Eihän sinulla ole mitään anteeksi pyydyttävää minulta. Olet aina ollut hyvä, hellä, rakas äiti.» Sairas tarttui Niniä kädestä ja puristi lujasti ja murtuneella äänellä sanoi: »En ole sinun äitisi, niinkuin aina olet uskonut, Nini raukkani. Percinet ei ole isäsi.» Nini ei tähän kiinnittänyt mitään huomiota luullen yhä sairaan houraavan. »Elä puhele, äiti, koeta nukkua.» — »En voi nukkua ennenkuin olen kaikki tunnustanut. Sinä olet varastettu lapsi, Nini raukkani. Percinet teki tämän rikoksen ja uhkauksillaan saattoi minut rikostoverikseen. Siitä on kauan. Matkustimme Bourgognessa eläen tätä seikkailuelämää, johon sinä sitten olet osaa ottanut ja johon minä alkuaan en ollut kasvanut eikä Percinet myöskään. Meidän kummankin vanhemmat olivat kyllä alhaissäätyisiä, vaan rehellisiä, kunnon ihmisiä.» Sairaana valtasi väsymys, ettei hän voinut jatkaa. Niin hämmästynyt kuin Nini olikin tästä kertomuksesta ja niin kiihkeästi kuin halusikin kuulla jatkoa tästä yhtäkkisestä kertomuksesta, hän rakkauden valtaamana, jota hän täysin sydämin tunsii tätä naista kohtaan, jolta oli saanut niin hellän ja äidillisen hoidon, hän kumartui häntä syleilemään ja sanoi: »Olet yhäti ja aina äitini, olen sinun tyttäresi ja pyydän, ettet jatkamalla kertomustasi väsyä itseäsi.» Mutta sairas jyrkästi vastusti pyyntöä. »Anna minun kertoa loppuun, sillä minun täytyy saada kertoa. Olen liian kauan ollut tunnustamatta sinulle totuutta. Siihen on ollut syynä se, että rakastan sinua, ja pelko, että kadotan sinut, on sulkenut suuni tunnustukselta. Mutta nyt kun kuolen, niin pelkään ijaistä onneani, jos veisin hautaan salaisuuden ja jättäisin sinut Percinetin huostaan. Sinä voit hänet jättää, hänellä ei ole mitään oikeutta sinuun, et ole hänen tyttärensä.» — »Mutta tunnetko vanhempiani?» kysyi Nini, jolla vaistomaisesti nousi vastenmielisyyys jäädä Percinetin luo enää, kun ei ollut tätä naista, joka oli hänelle ollut äitinä. »En, en tunne», vastasi sairas. »He asuivat Lantenayssa Dijonin läheisyydessä. Sieltä Percinet sinut toi eräänä iltana. Olit ainoastaan muutamien kuukausien vanha. Hän oli ottanut sinut kätkeystä. Hän pani sinut syliini ja sanoi: Olen ollut pahoillani, kun sinulla ei ole lasta. Siinä nyt on. Ja kun vaadin, että hänen oli vietävä lapsi sinne, mistä hän oli ottanut, hän suuttui, kohteli minua pahoin ja uhkasi. Minä taivuin päättäen sydämessäni panna kaiken huoleni, omistaa koko

elämäni sinun kasvattamiseksi kunnon tytöksi. En tiedä vanhempiesi nimeä, eikä Percinet myöskään. Kylän nimen vain. Ehkä palattuasi Lantenayhin saat enemmän tietoja. Mutta älä lähde vielä, rakas Nini, ole luonani, kunnes elämäni sammuu. Siihen ei ole kauan.» — »En jätä sinua, äiti», vakuutti Nini syleillen häntä. Sairas liikutettuna Ninin hyväilyistä ilomielin sanoi: »Olen onnellinen nyt, kun omatuntoni on päässyt raskaasta taakasta ja onnellinen, kun näen, ettet sinä, rakas Nini, minua hylkää.» Ja väsyneenä hän vaipui uneen.

Nini meni istumaan nojatuoliin tulen ääreen. Viereisestä salista, jossa Percinet oli, tuli kaksi joukkoon kuuluvaa naista tarjoutuen valvomaan sairaan luona, että Nini saisi levähtää. »Te tarvitsette paremmin lepoa kuin minä», vastasi Nini. »Tuolla toisessa kamarissa on vuode. Menkää sinne. »Käsken teitä sitten, jos on välttämätöntä.» Kun he olivat menossa, kysyi hän heiltä: »Mitä isäni tekee?» — »Hän hyvin syötyään ja juotuaan nyt nukkuu», vastasivat he. Ovelle mentyään Nini näki Percinetin makaavan patjalla lattialla kuorsaten. Joukon muut miehet nukuivat hekin lattialla peitteisiinsä kääriytyneinä. Nini palasi istumaan nojatuoliinsa. Hän oli väsynyt, vaan ei saanut unta. Ajatukset lensivät hillittömästi. Hänen rakkautensa tähän naiseen, joka hänet oli kasvatanut, pysyi koskemattomana. Mutta hänelle tuli mieleen uteliaisuutta kiihottavia kysymyksiä. Mitä tekevät hänen vanhempansa? Mikä on heidän nimensä? Ovatkohan elossa? Vai ovatkohan kuolleet? Tapauksen kohan hän heitä koskaan? Tuntevatkohan häntä, kun hän menee Lantenayhin ja saa tietoonsa heidät. Suostuvatkohan ottamaan häntä enää lapsekseen? Tällaisia hajanaisia kysymyksiä tulvi hänen mieleensä, joihin hän ei osannut saada minkäänlaista vastausta, kun hänellä ei ollut pienintäkään johtolankaa syntyperänsä selville saamiseksi. Ehkä Percinet tietää enemmän kuin hänen vaimonsa. Mutta jos tietääkin, suostuuko ilmaisemaan? Ja kun Percinet saa tietää, että hänen salaisuutensa on tullut ilmi, niin eikö hän koeta sitä saada peiteteksi tavalla millä hyvänsä? Oli syytä pelätä tuota miestä, joka oli luonteeltaan raaka ja ilman kasvatusta ja kunniantuntoa!

Oli jo puoliyön aika. Unta ei tullut. Hän lähti ulos puistoon toivoen raittiissa ilmassa saavansa raittiin ajatuskulun. Yö oli kirkas ja kylmä. Puiden lehdettömät oksat olivat härmän peitossa. Niiden välitse näkyi linnan pääarakennus, ikkunat mustina. Portinvartian asuinrakennuksen ikkunoista loisti valo valkoiselle lumelle maantielle asti. Nini meni sinne kävelemään. Viileä ilma tuntui hyvälle kasvoihin. Hetken siellä käveltyään hän oli palaamassa takaisin, kun kuuli ääniä maantieltä Nancystä päin. Huudoista, joilla hevosta käsketään, arvasi hän että oli tulossa joku kuorma. Se tulikin pian näkyvin. Kuormaa vetämässä oli kaksi hevosta. Nini peräytyi puistoon ristikkoportin taakse, josta tarkasteli matkaaajia. Kuorma oli päällystetty peitekankaalla, ettei nähnyt mitä siinä oli, siitä vain että tätä seurasi kaksi ratsastavaa santarmia, siitä päättäen kuorma oli arvokas ja valtion omaisuutta. Kiintyneenä katsomaan kulkuetta Nini ei huomannut, että hänen varjonsa ristikkoportin takaa venyi pitkänä maantielle. Hän sen vuoksi hämmästyi, kun

kuorma yhtäkkiä pysähtyi ja toinen santarmeista tuli hänen luo ja sanoi: »Mitä sinä siinä teet, tyttöseni? Minkä vuoksi et ole nukkumassa?» — Säilyttäen mielenmalttinsa vastasi Nini: »Äitini on sairaana, hoidan häntä, ja olen raitista ilmaa saamassa.» — »Sattuipa hyvin», jatkoi santarmi, »sinä voit meille antaa tietoja. Olemme matkalla Epinaliin. Mutta olemme uuvuksissa niin miehet kuin hevoset. Olisi sen vuoksi hyvä, jos saisimme levähtää muutamia tunteja tässä talossä. Kenen puoleen on meidän käännettävä kysyäksemme suojaa, jota isänmaan ystävien tulee antaa viraston palvelijoille?» — »Talon väki on nukkumassa», selitti Nini, »he asuvat tuolla.» — »Mutta tämä rakennus on valaistu ja siellä on siis ihmisiä», sanoi santarmi. »Tarpeetonta siis herättää talonväkeä. He eivät tietystikään kieltäisi. Sitä paitse me lähdemme matkaan aamulla varhain ennenkuin talonväki on herännytkään.» Santarmi laskeutui hevosensa selästä, kutsui luokseen toverinsa ja kuormahevosien ajajan ilmoittaakseen heille päätöksestään. »Menen käskemään isääni, hän teille voi antaa tietoja paremmin kuin minä», sanoi Nini.

Percinet oli nyt selvemmällä päällä kuin nukkumaan pannessaan. Hän tuli ulos matkaaia vastaan, neuvoi heille tallin ja ilmoitti, että rakennuksessa oli miehille kyllin tilaa. Kuorma jäi maantielle, hevoset vietiin talliin, ja pian miehet istuivat tulen ääressä lämmittelemässä. »Te tulette Nancysta?» kysyi Percinet santarmeilta. »Parisista asti me tulemme», vastasi toinen santarmi ja olemme matkalla Epinaliin, jossa meitä odotetaan.» — »Odotetaan hartaasti», lisäsi toinen, »ja sen vuoksi lähdemme matkaan aamulla varhain.» — »Mitä teillä niin kiireellistä on?» kysyi Percinet. »Epinalissa on paljon katkottavia kauloja», vastasi toinen santarmi. »Ahaa, te viette sinne gillotinia!» huudahti Percinet. »Niinpä vain», vakuutti santarmi, »ja alkaa se toimintansa heti kun sen paikoilleen saamme.» »Se on totta», sanoi Percinet. »Eilen lähdin Epinalista. Siellä oli vankila täynnä tuomituita, mutta mestaus piti siirtää, kun odotettiin gillotinia.» — »Ei tarvitse nyt enää kauan odottaa. Huomenna voivat sanoa: nyt se alkaa.»

Tätä keskustelua oli Nini kuunnellut kyyristyneenä salin nurkkaan. Hänet valtasi kauhu muistaessaan Isabellea, jonka veli oli muuan tuomituita. Yhtäkkiä hänessä kypsyi päätös. Tuo kone oli nyt tuolla tiellä yksinään. Mikä odottamaton tilaisuus hävittää tuo helvetillinen laitos! Ja hän jo riemuitsi sankaristyöstään. Mutta miten hän voi sen suorittaa? Eihän hänen voimansa riittäneet siihen. Hänen piti saada apua. Keneltä? Percinet voisi häntä auttaa. Hän oli väkevä ja taitava. Hänet oli nähty pulmallisissa seikoissa toimittavan ihmeitä. Hän voisi antaa nyt hyvän neuvon ja panna toimeen asian. Mutta suostuisiko hän? Olisiko Ninillä tarpeeksi vaikutusvoimaa häneen? Asiaa miettiessään Nini yhä selvemmin ymmärsi, että hän yksin ei voinut mitään, ja hän tuumi vain millä keinoin saisi Percinetin taivutetuksi. Aika kului. Nyt jos ei tilaisuutta käytetä, niin oli sittemmin myöhäistä. Hän oli tuskan ja hädän vallassa, kun hänen äitinsä heräsi unestaan. Nini selitti hänelle asian ja pulansa. »Olen aikonut polttaa kuorman rattaineen pävineen», tunnusti Nini. Mutta yksin en saa sitä aikaan. Kun Percinet suostuisi

auttamaan minua.» — »Hän suostuu», sanoi sairas, hänen on suostuttava. Käske hänet minun luo.» Sairas näytti tällä hetkellä koonneen kaiken tarmonsaa, ja Nini alkoi toivoa. Hän meni hakemaan Percinetiä.

Tämä istui nojatuolissa silmät auki, ääneti ja ajatuksissaan, nukkuvien toverinsa keskellä. Kun Nini häntä käski, nousi hän ja kulki hiljaa, ettei herättäisi ketään. »Tunnetko olevasi parempi? Toivotko tulevasi terveeksi?» kysyi hän sairaalta. »En», vastasi sairas. »En parannu, vaan tunnen varmasti, että lähdän tästä huoneesta jalat edellä. Pian olet, Percinet, vapaa minusta.» — »Miksi noin puhut?» sanoi Percinet. »Kuolestasi minulle olisi onnettomuus ilman lohdutusta.» — Sairas katsoi häneen epäilevästi, vaan oli uskovinaan. »Jos puhut totta», sanoi hän sitten miehelleen, »niin olet myöskin valmis kuulemaan viimeistä rukoustani sinulta?» — »Mikä se on?» — »Se on se, että sinä minua autat hyvittämään pahan työn, jonka yhdessä olemme tehneet, hyvittämään sen, mikäli se on meille mahdollista. Minusta tuntuu, että Ylin Tuomari, jonka eteen nyt pian astun, on minulle armollisempi, jos olemme koettaneet tekoamme korjata ennenkuin lähdän tästä elämästä.» — »En ymmärrä», änykytti Percinet. »Minkä pahan teon olemme yhdessä tehneet?» — »Sinä olet varastanut tämän lapsen hänen vanhemmiltaan», vastasi sairas osottaen Niniä, »ja minä olen ollut sinun rikostoverisi.» — »Hän sen siis tietää!» huudahti Percinet tyhmistyneenä. — »Tietää. En tahtonut tätä salaisuutta viedä mukanani hautaan.» Syntyi hiljaisuus. Percinet istui pää rinnalle painuneena, mieli hämmentyneenä ja arkana. Hän katsoi syrjäsilmillä Niniin rukoilevasti. Sitten hän hiljaisella äänellä lausui: »Sinä et anna minulle sitä koskaan anteeksi?» — Nini vastasi: »Se riippuu sinusta itsestäsi. Rikoksesi minua kohtaan oli kauhea. Mutta, kuten äiti sinulle sanoi, voit sen hyvittää.» — »Millä tavoin?» — »Siten, että tottelet minua kaikessa, mitä käsken sinun tehdä pelastaakseni muutaman miehen, jota uhkaa kuolema. Tällä ehdolla annan sinulle anteeksi enkä koskaan, sen vannon, syytä sinua teostasi.» — »No käskel!» sanoi Percinet Ninille. »Tule siis!» — Nini kuljetti hänet ulos ja Percinet seurasi nöyrästi. Tultuaan maantielle kuorman luo sanoi Nini: »Tuo on poltettava kaikkine päivineen.» Percinet hätkähti. »Sinä vaadit minua polttamaan gillotinin?» — »Niinpä niin, estääksimme syyttömiä joutumasta sen uhriksi.» — »Mutta jos saadaan tietää minun polttaneen sen, niin katkaistaan kaulani.» — »Kuka sen saa tietää? Kaikki nukkuvat ja herättyään eivät voi sinua epäillä, koska tietävät, että vaimosi tekee kuolemaa ja uskovat sinun olevan hänen luonaan. Ja tämä on pian tehty: kupo olkia vankkurien alle ja silloin on valmis.» — »Huono keino», sanoi Percinet äänellä, joka osotti, että hän ei ollut enää asiaa vastaan. »Liekkien roihu romottaisi huoneeseen, jossa santarmit ovat, herättäisi heidät, he rientäisivät sammuttamaan ja vähillä korjauksilla kone olisi entisellään ja alkaisi toimintansa.» — »Miten sitte voidaan turmella se?» — »Sitäpä on tuumittava.» Ja Percinet mietti jo innostuneena tempun tekoon. »Nyt tiedän», sanoi hän sitten äkkiä. »On ensin valjastettava hevoset vankkurien eteen. Tehdään sel!»

Vikkelästi ja tavattomalla huomiokyvyllä ottaen varteen kaikki

varokeinot hän puuhasi Ninin auttaessa puolen tunnin ajan. Silloin olivat hevoset valjaissa ja kuorma sullottu olilla. Kun oli saatu olet sytetyksi monesta kohti, Percinet puukolla kannusti toista hevosta, joka hyppäsi pystyyn ja repäsi sitten kuorman liikkeelle temmatten toisenkin hevosen mukaansa. Percinet ja Nini katselivat hetken aikaa tätä tulista menoa. Hevoset, joita liekit alkoivat polttaa, paransivat vauhtiaan ja se taas lisäsi tulelle intoa. »Olen varma», sanoi Percinet, »että tunnin kulluttua ne ovat jo kaukana, ja että tuosta uhratusta gillotinista ei ole paljo jäljellä. Mennään nyt sairaamme luo. Hän on kai nyt tyytyväinen tekoon.» Ja hiljaa, kulkien varpaillaan, he tulivat kamariin. Percinet lähestyi vaimoaan kertoakseen hänelle urotekonsa. Mutta yhtäkkiä hän peräytyi ja tukahtuvan äänellä lausui: »Hän on kuollut.»

Nini syöksyi vuoteen ääreen. Purkautuen kyyneliin hän polvistui ja alkoi rukoilla. Percinet surullisin ja tuskallisin katsein seisoi mykkänä. »Tee niinkuin minäkin, laskeudu polvillesi ja rukoile», käski Nini. Percinet totteli kuin lapsi ja laskeutui polvilleen. »Sinä olet tuottanut hänelle paljon surua», jatkoi Nini. »Mutta täyttääksesi hänen viimeisen pyyntönsä, olet saanut häneltä anteeksi. Olet saanut minultakin anteeksi. En syytä sinua koskaan siitä onnettomuudesta, minkä olet tuottanut minulle riistämällä minut vanhemmiltani, pyydän vaan että autat minua löytämään heidät.»

Percinet oli allapäin, mutisten katumuksen sanoja. Kun hän sitten huomasi, että Nini oli hartaassa rukouksessa, teki hän samoin. Ja uudelleen huoneessa vallitsi syvä hiljaisuus.

* * *

Feron oli jo illalla palannut Epinaliin. Hänellä oli tapana käydä siellä joka päivä, väliin kahdestikin, ja oli hyvin ahkera kävijä jakobinien klubissa kaikkien epäluulojen poistamiseksi. Nyt hänen retkensä tarkoituksena oli valmistella Frederikin pakoa. Tätä varten tekemästä suunnitelmastaan neuvotteli hän muutaman virkamiehen, hyvän ystävänsä Issauratin kanssa, jolta hän oli enemminkin saanut passin Frederikille. Issaurat otti toimekseen vankilan vartiapäällikön lahjomisen. Mutta, että vartiat eivät joutuisi epäluulon alaisiksi, oli näennäisesti tehtävä pienellä miesjoukolla hyökkäys vankilaan, jolloin vartiat olisivat muka puolustavinaan. Frederikiä olisi odottamassa ajoneuvot läheisellä kadulla. Asiasta kun oli ystävänsä kanssa sopinut, oli Feron valmis lähemmään kotia kahden seutuvilla yöllä.

Kolmen aikaan hän oli mäen alla, joka Vinceyn linnalta laskeusi kylään. Yhtäkkiä punertava valo romotti taivaan. Feron ensin luuli, että joku kylän talo paloi. Ja hän kiirehti hevostaan joutuakseen herättämään nukkuvia kyläläisiä. Mutta muutamia askelia ajettuaan hän näki tulipalon tulevan tietä häntä vastaan hirveätä vauhtia. »Mitä tämä on?» arveli hän itsekseen. Hän väisti tiepuoleen, ettei joutuisi tuon kulkevan tulipalon alle. Hän laskeutui satulasta ja sitoi hevosensa muutamalle kedolle. Täältä hän nyt näki selvemmin tuon tulikummituksen. Kaksi hevosta savun ja liekkien keskellä veti hurjistunutta vauhtia jota-

kin kuormaa, joka oli yltäpäättä tulella. Hätäkelloja soitettiin ja ihmisiä juoksi tiellä kiitävän rovimien jäljessä. Feron ensin aikoi juosta hevosia vastaan ja tarttua päähän kiinni pidättääkseen ne, vaan huomasi, että se olisi turha yritys hengen kaupalla. Rattaat olivat irtautuneet ja sitten katkesivat vetohihnatkin, jolloin hevosten kuorma jäi tielle ja vapaaksi päässeet hevoset porhalsivat sitä tulisemmin kadoten tien mutkassa näkyvistä. Ihmiset kerääntyivät maantielle jääneen palavan kasan luo, jota aseettomina eivät kyenneet sammuttamaan. Mistä nämä ajoneuvot tulivat? Kenen ne olivat? Mitä niissä oli? Mikä ne oli sytyttäneet? Kyseltiin ja tiedusteltiin, eikä kukaan osannut vastata. Vihdoin ilmestyi uusia henkilöitä, kaksi santarmia ja ajomies. Heiltä saatiin selitys, että se oli gillotini. Siitä ei ollut enää jäljellä kuin terä, jolle raivoisat liekit eivät olleet mitään voineet.

Silloin Feron ymmärsi, minkä kaitselmuksen työn tuli oli tehnyt. Tämän kuoleman koneen, jonka tuloa hän oli pelännyt, oli sattuma pysähdyttänyt tielle ja salaperäinen käsi sen tuhonnut. Nyt sitä ei voitu käyttää ja siinä oli Frederikin pelastus. Feron tunsii ilon väristystä kii-reestä kantapäähän. Sydämessään hän kiitti Jumalaa, joka niin näkyvästi oli antanut avun viattomille, riistämällä pyöveliltä aseensa. Mutta hän ei saanut tunteitaan ilmaista. Kuultuaan santarmeilta, että he olivat olleet linnassa, ja esitettyään itsensä hän jyrisytti: »Tämän työn tekijä on saatava ilmi! Ettekö epäile ketään?» Santarmit eivät tienneet ketään epäillä. He väittivät, ettei syyllinen voinut olla kukaan linnassa olleista. Teon aikana linnan väki nukkui, Percinet tyttärineen oli kuolevan vaimonsa ääressä, ja hänen muu joukkonsa oli sikeässä unessa. Jonkun kulkurin arvelivat he tehneen tämän tekosen. Tämän keskustelun aikana olivat viimeiset liekit sammuneet, lumisella tiellä oli vain musta sija. Santarmit ja ajomies jatkoivat matkaansa peläten kuulustelua, jonka alaiseksi heidän oli joutuminen Epinalissa. Tiellä toivoivat he tapaa-vansa kuormahevosensa.

Feron kiiruhti linnaan. Siellä vallitsi täysi rauha. Hän meni ensin portinvartian rakennukseen. Salissa hän tapasi näyttelijät. Näiltä hän sai kuulla, että rva Percinet oli kuollut. He kertoivat myös tuosta santarmien kuormasta, vaan eivät tienneet muuta kuin, että se oli äkkiä kadonnut kuin ihmeen kautta, ja he olivat kuin puusta pudonneita, kun Feron heille kertoi, että kuorma oli palanut ja ihmettelivät ja olivat valmiit todistamaan, ettei ketään linnassa olijosta voi syyttää. Feron oli halukas saamaan samanlaisen selityksen Percinetiltäkin ja meni kamaariin, jossa näyttelijät olivat ilmoittaneet hänen olevan tyttärineen kuolleen luona. Percinet istui vuoteen ääressä surullisena ja ajatuksiinsa vaipuneena, Nini oli polvillaan kasvot käsien peitossa.

»Voi, kansalainen, mikä onnettomuus!» huudahti Percinet nähtyään Feronin. »Hän on kuollut! Minulla ei ole enää vaimoa! Ja niin kunnon ihminen kuin hän oli!» — »On sinulla toki jäljellä kunnon tyttö», lohdutti Feron. Nämä sanat herättivät Ninin ajatuksistaan, joihin hän näytti vaipuneen. Hän nousi, ja aivan kuin noudattaen jo kauan sitten tekemäänsä päätöstä hän sanoi: »En ole hänen tyttänsä, ja tuo, jonka kuole-

maa sydämeistäni surren itken, ei ollut äitini.» Percinet hämmästyneenä loi Niniin syyttävän ja pelkoa ilmaisevan katseen. Aikoiko Nini saatkaa julkiseksi asian, hänen rikollisuutensa? »Minä olen löytölapsi», jatkoi Nini. »Percinet ja hänen vaimonsa ottivat minut säälistä hoitoonsa. He ovat minut kasvattaneet, enkä koskaan unohda heidän rakkauttaan ja hellää huolenpitoaan, jota ovat minulle osottaneet.» Percinet hengitti taas helpommin, huomautessaan ettei Ninillä ollut vähintäkään aikomusta ilmiäntä häntä.

Feron joutui aivan hämilleen kuullessaan, ettei ollutkaan tuon pariskunnan lapsi tämä kaunis, ihastuttava tyttö, joka oli herättänyt hänen huomiotaan ja mieltymystään, heti ensi näkemällä. Nyt katsoessaan tuohon kiertolaiseen, muistui hänelle mieleen oma tyttärensä, jonka hän oli mielikuvituksessaan sijoittanut milloin mihinkin kohtaloihin. Ja hänen silmiinsä tunki kyyneliä. »Te itkettel!» huudahti Nini. »Sinä muistutat niin elävästi minun tyttärentäni, jonka menetin kauan sitten», vastasi Feron ja kysyi: »Kuinka vanha sinä olet?» — »Pian kuudentoista.» — »Saman ikäinen hänkin on, jos on elossa.» — »Ettekö siis tiedä elääkö hän vai on kuollut?» — »En, en tiedä mitään hänestä. Hän eräänä iltana varastettiin kätkeystään. Ja kaikki toimenpiteet hänen etsimisekseen olivat turhia.» Percinet ja Nini olivat kuin kivettyneitä hämmästyksestä. Percinet tunsii olevansa musertumassa omantunnon vaivojen ja pelon taakan alle. Nini ahdisti häntä katseilla aivan kuin olisi tahtonut häntä tuomaan ilmi tietonsa tahi uhannut itse sanoa. Tätä mykkää taistelua kesti muutama minuutti. Ninin vaikuttavan vaatimuksen alaisena ja edessään vaimonsa ruumis, joka näytti olevan valmis nousemaan tunnustuksen tekoon, Percinet ei voinut enää kestää.

»Missä kylässä olit, kun tyttäresi varastettiin?» kysyi vihdoin Percinet Feronilta pelon äänellä. »Lantenayssa Bourgognessa», selitti Feron. »Hyvä Jumala!» huudahti Nini. »Sehän on minunkin syntymäpaikkani.» Feron ryntäsi Percinetiä kohti, silmät leimuten ja kasvoilla toivon kirkkaus. »Onko se totta?» kysyi hän. »Se on totta», vastasi Percinet, »ja se on myös totta, että siellä otin pikku tytön kätkeystä muutamasta talosta, joka oli Parisin tien yli menevän suuren kadun varrella.» — »Mutta se oli juuri minun taloni», huudahti Feron käärien käsivartensa Ninin ympäri aivan kun vallaten hänet haltuunsa. »Jatka, kansalainen», sanoi hän sitten, »kerro kaikki mitä tiedät. Sinä hänet olet ottanut, sanoit. Hän ei ole siis löytölapsi, kuten tyttö itse sanoi?» — »Hän tahtoi säästää minua», selitti Percinet, »ja sen vuoksi poikkesi totuudesta. Hän on varastettu lapsi, ja minä hänet olen varastanut tuosta talosta vanhempain poissa ollessa. En tiennyt heidän nimeään, enkä ole heitä koskaan nähnyt. Lapsi oli kääritty harmaaseen villakapaloon ja kaulassa kultainen muistoraha silkkinauhassa.» — »Se on minulla vieläkin», sanoi Nini vetäen rahan povestaan ja näyttäen. »Siitä en ole koskaan luopunut ja . . .» Hän ei saanut lopetetuksi puhettaan. Hän tunsii kiihkeästi syleiltävän, hänen otsalleen satoi suudelmia ja kuumia kyyneliä ja hän kuuli värisevällä äänellä yhtämittaa lausuttavan: »Minun tyttärentäni, rakas tyttärentäni, minun oma ihana lapseni.» Nini ei hetkisen aikaan kyennyt ajattelemaan

mitään, heittäytyen typeryteenä kiihkeille hyväilyille ilon huumamaana, joka sai hänet unohuttamaan entisen elämänsä surut ja vaivat jopa murheenkin, johon hän oli vaipunut kasvatusaitinsa kuolemasta. Vihdoin hänen huulensa liikkuvat, hän hiljaisella äänellä lausui: »Isäni! Minun isäni! Te olette minun isäni! Sydämeni ei siis erehtynyt, kun eilen teidät nähdessäni tunsin vastustamatonta pyrkimistä puoleenne.»

Percinet katseli levottomana ja surumieliä tätä kohtausta. Feron ei ollut vielä sanonut hänelle mitään. Mutta tietysti oli odotettavissa. Ja yhtäkkiä Feron katsahti häneen uhkaavasti. »Sinä kurja se siis varastit lapseni», jyrisi hän. »Sinä olet viisitoista vuotta kiduttanut minua kauheasti. Sinä rikoksellasi olet surmannut vaimoni! Minkä rangaistuksen oletkaan ansainnut!» Ja uhkaava liike seurasi hänen sanojaan. Mutta Nini hänet pidätti. »Isä, minä olen antanut hänelle anteeksi. Tehkää tekin niin kuin minä olen tehnyt, antakaa anteeksi, ja hänellä on oikeuskin saada anteeksi, sillä hän on pahan tekonsa hyvittänyt.» — »Hyvittänyt!» huudahti Feron. »Millä tavoin?» — »Hän se on hävittänyt gillo-tinin», sanoi Nini ja kertoi sitten hämmästyneelle isälleen tapauksen juurta jaksain.

Feron ojensi kätensä Percinetille lausuen: »Olen aseeton. Kaikki on annettu anteeksi.» — »Niin, aseeton olen minäkin», sanoi Percinet syvän surun valtaamana. »Vaimoni makaa tuossa kuolleena, Nini poissa, mitä minulle jää? Mihin joudun?» — »Sinulle jää minun apuni», sanoi Feron. »Se ei puutu sinulta koskaan, jos osotat sen ansaitsevasi. Elä ole huolissasi. Hautaamme tänään vaimosi ja sitten keskustelemme sinun toimeentulostasi.» Percinet tästä rohkaisevasta puheesta tuli hyvälle mielelle. Hän nosti päänsä ja äänellä, joka ilmaisi kiitollisuutta, sanoi: »Saat luottaa minuun, kansalainen Feron, ja jos voin sinua auttaa, olkoon missä hyvänsä, niin olen käytettävänäsi.» Hän jatkoi puhettaan samaan suuntaan, mutta Feron ei sitä enää juuri kuullut nauttiessaan onnestaan, kun oli löytänyt lapsensa. Hän oli istunut ja ottanut Ninin syliinsä ja keinutellen häntä käsivarsillaan puheli isällisesti hyväillen. Nini oli ääneti nauttien täysin sydämin odottamattomasta onnestaan. Hän sulki silmänsä ja suloinen raukeus valtasi hänet.

»Hän nukkuu», kuiskasi Feron hetken kuluttua. »Ei ihmekään», sanoi Percinet. »Siitä saakka kun lähdimme Epinalista, hän on ollut pystyssä, läsnä joka paikassa. On ihan ihme, että hän on kestänyt niin kauan.» Feron nousi hiljaa ja kantoi rakkaan sylitaakkansa linnaan asuntoonsa, jossa laski Ninin omalle vuoteelleen peitellen siihen nukkuvan tyttärensä. Heti aamun valetessa kiiruhti hän markisittarelle ilmoittamaan yön tapa-uksista.

Kun Nini avasi silmänsä näki hän Isabellen vuoteensa ääressä oudossa huoneessa. »Tekö, neiti!» sanoi hän hämmästyneenä. »Elä sano minua neidiksi», vastasi Isabelle. »Ollaan sisaria. Feron on kertonut meille, äidilleni ja minulle kaikki, mitä on tapahtunut. Tiedän, että olet meidän uskollisen ystävämme tytär, ja minkä palveluksen olet tehnyt veljeni pelastamiseksi. Me emme enää eroa toisistamme, rakas Nini. Tule nyt äitini luo. Hän niin hartaasti odottaa sinua.» Ja kun Nini oli

laittautunut kuntoon, Isabelle vei hänet markisittaren luo. Siellä oli Feron loistaen kuin päivä kirkkaalta taivaalta. »Mutta hänhän on teidän elävä kuvanne!» huudahti markisitar. »Tule tänne, lapsukaiseni.» Markisitar veti hänet syliinsä ja puristaen häntä rintaansa vasten sanoi: »Olen sinulle velkaa poikani hengen, rakas tyttöseni. Minulla on nyt kaksi tytärtä, sillä otan sinut äidilliseen huostaani. Se on vain vähäinen palkinto sinun sankarillisesta teostasi ja isäsi uskollisuudesta.»

Nini-la-Fauvette eli Annie Feron, joka oli hänen oikea nimensä, oli nyt täysin onnellinen, hänellä oli äiti sen sijalle, joka tänään oli haudattava de Vinceyn hautuumaahan.

* * *

Epinalin asianomaisten virkamiesten kesken oli tavaton melu, hämmästyks ja viha, kun mestauskoneen sijasta oli tullut vain kaksi santarmia ja kuski tyhjin käsin ja ilmoituksella, että tuo odotettu kapine oli tielle palanut. Eikä syyllisestä aavistustakaan!

Pantiin tutkimus toimeen. Vinceyhin lähetettiin komisarius santarmit ja ajomies mukanaan. Mutta linnassa oljoitten puheista ja santarmien todistuksista kävi selville, että ketään ei voinut vähintäkään epäillä. Feron jakobiniklubin innokas jäsen oli heti alkuaankin kaiken epäluulon ulkopuolella. Ja hän oli aamupäivällä itse Epinalissa innokkaasti puuhaamassa tutkinnon toimeenpanoa. Mutta kun hän meni passitoimistoon, niin siellä Issaurat, joka juuri oli muutamalle kansalaiselle lausunut ankaraa suuttumustaan gillotinijutusta, ojensi kätensä Feronille kun oli kahden kesken tämän kanssa, ja sanoi: »Hyvin tehty!» Feron selitti hänelle asian miten se oikeastaan oli tapahtunut. »Mutta jos isäntäsi mestaus onkin lykkäytynyt», sanoi Issaurat, kun Feron oli lopettanut kertomuksensa, »niin hän ei ole vielä pelastettu. Vasta sitten kun saamme hänet vankilasta.» Ja hän selitti, että heidän ennen laatimansa suunnitelma oli monessa suhteessa vaarallinen, jonka vuoksi hän ei ollut ryhtynyt sen toteuttamiseen, kun nyt oli gillotinilta aikaa runsaasti. Uusi oli jo tilattu Parisista, mutta ennenkuin se on perillä, kuluu päiviä. Ja Issaurat oli varma, että Frederikin pelastaminen menestyy parhaiten niin, että vartiapäällikkö lahjotaan runsaalla kullalla, ja hän sitten järjestää karkaamisen yksinkertaisesti, se tapahtuu melutta ja niin ettei ketään voida syyttää. Kun tästä oli lopullisesti päätetty pyysi Feron passin, jolla markisitar tyttärineen pääsee rajan yli. Issaurat antoi nimellään varustetun passikaavakkeen, jonka Feron sai sitten täyttää mielensä mukaan.

Jo aamulla lähtiessään Epinaliin oli Feron käskennyt markisittaren valmistautua matkaa varten Isabellen ja yhden uskotun palvelijan kanssa. Hänen palattuaan olikin kaikki valmiina. Feron itse oli päättänyt jäädä Vinceyn linnaan tyttärineen, uskottaen että markisin pako oli tapahtunut hänen tietämättään. Ninille oli asia ilmoitettu. Hän ja Isabelle olivat nyt yksissä nämä viime tunnit. Ei ollut tietoa kuinka kauan heidän pitää sitten olla erillään toisistaan, mutta he olivat varmoja, että

he vielä näkevät toisensa. He valvoivat yhteentoista illalla. Silloin palvelijat olivat nukkumassa samoin kuin Percinet joukkoineen. Hyvästit heitettiin sisällä linnassa, jonne Feron ja Nini jäivät sulkeutuen asuntoonsa. Portaita laskeusi markisitar ja Isabelle kahden, nousivat suljetuihin vaunuihin, jotka hiljaa lähtivät linnasta. Heidän poistumisensa tuli tietoon vasta seuraavana päivänä, ja Feron piti kauheaa elämää sadatellen ylimyksiä, jotka pakenevat maasta. Ja hän selitti velvollisuudekseen ilmoittaa asin heti hallituskunnalle Epinalissa.

Tätä tehdessään hän puuhaili Frederikin pelastamiseksi. Hänen pääsyään vankilasta saattoi odottaa minä hetkenä hyvänsä. Hän päätti piilottaa Frederikin linnan kellariin kunnes ilmaantuisi sopiva tilaisuus pakenemiseen maasta. Tätä varten hän järjesti talossa kaikki seikat, niin että oli valmis ottamaan vastaan hra markisinsa. Mutta ilta-päivällä palasi Percinet, jonka hän oli lähettänyt viemään kirjeitä Epinaliin, toisen piirin hallituskunnalle, toisen Issauratille, ja toi masentavia tietoja. Issauratilta oli kirje: »Kansalainen Feron, Piirin hallituskunta on ottanut huomioon ilmoituksesi. Valittaen, että entinen markisitar de Vincey on onnistunut pettämään valppautesi ja matkustamaan, lausuu hallituskunta luottamuksensa sinun kansalaismielisyyteesi. Sitten on määrätty, että kapinallinen tyttärineen kirjoitetaan emigranttein luetteloon ja heidän omaisuutensa pannaan takavarikkoon, kunnes myydään valtion omaisuutena. Sinut on määrätty takavarikon vartiaksi, joten sinulla siis on oikeus olla linnassa, kunnes se myynnin kautta siirtyy toisiin käsiin.» — »Tämä kaikki miellyttää minua», huomautti Feron. »Minä ostan linnan tiloineen. Sen saa maksaa paperirahoilla ja ainoastaan neljäsosa vaaditaan kovaa rahaa. Kun paperirahan arvo on alennut hurjasti, saan tilan sylkyhinnalla.» »Mutta luehan loppuun», huomautti Percinet. »Siellä ei ehkä ole niin mieluista. Feron jatkoi lukemistaan: »Teen sinulle myöskin mielihyvällä tiettäväksi, että masentaakseen Tasavallan vihollisia, hallituskunta on entisen markisi de Vinceyn, joka tuomittuna tätä nykyä on kaupungin vankilassa, päättänyt siirtää Nancyyn, jossa on gillotini, jotta mestaus tulisi viipymättä toimeen. Tämä toimenpide on näyttänyt välttämättömältä, jotta tulisi loppu kiihottajien toimista, joiden rohkeus on kasvannut viime päivinä. Tuomittu viedään tänä iltana vaunuilla vartiosaatolla.»

Sen enempää ei ollut kirjeessä, mutta siinä oli kyllin saattamaan Feronin levottomaksi. Hänen ja Issauratin suunnitelman onnistuminen oli nyt epävarma. »Tiedätkö sinä, mitä tässä kirjeessä on?» kysyi Feron Percinetiltä. »Tiedän hyvinkin», vastasi Percinet. »Olit kirjoittanut kansalaiselle Issauratille, että hän voi täysin luottaa minuun, ja hän ilmoitti minulle nuo tiedot, jotka ovat kirjeessä ja lisäksi sellaista, jota ei voinut kirjoittaa ja antoi toimeksi saattaa sen sinun tiedoksi.» — »Mitä se on?» kysyi Feron kiihkeästi. — »Hallituskunnan päätöksen takia on Issauratin mahdotonta toteuttaa suunnitelmaanne. Hän oli vakuutettu, että vartiapäällikkö ei suostu millään ehdolla nyt kun aika oli näin supistunut. Sitä paitsi on lisätty vartiain luku kaksinkertaiseksi ja annettu määräyksiä, jotka karkaamisen tekevät mahdottomaksi.» — »Siis

isäntäni on mennyt miestä!» — huokasi Feron täydellisen epätoivon vallassa. — »Ei toki vielä», väitti Percinet. »Onhan muita keinoja pelastaa hänet.» — »Mitä keinoja? Puhul!» — »Kansalainen Issaurat sinulle kirjoitti», selitti Percinet, »että tuomittu viedään tänä iltana vartiosaatolla. Mutta hän ei ilmoita tuntiaikaa eikä minkälainen vartiosaatue on eikä myöskään mitä tietä hän viedään. Mutta tämän kaiken sanoi hän minulle. Matkaan lähdetään kahdeksan aikana, kolme santarmia on vartiosaatueena, yksi vaunussa vangin kanssa, kaksi ratsastaen toinen toisella puolen vaunuja toinen toisella, siis kolme miestä kaikkiaan, sillä ajomiestä ei tarvitse ottaa lukuun, hänellä on työtä hevosistaan. Sitten lopuksi: kuljetaan tavallista tietä, niin että kymmenen ajoissa ovat kulkeneet Vinceyn kylän ohi ja saapuvat metsään, jonka läpi tie sitten kulkee.» — »Mutta mitä kaikella tällä tarkotat?» kysyi Feron käyden yhä uteliaammaksi. »Tarkotan, ettei ole mahdoton vankia siepata», vastasi Percinet. »Siis ryöstää hänet heiltä? Millä miesjoukolla?» sanoi Feron pitäen tuumaa mahdottomana. »Minä olen ypö yksin!» — »Ethän yksin ole, koska, minä olen tässä», huomautti Percinet. Feron ällistyi. »Minulla on suunnitelmani», sanoi Percinet. »Tein sen Epinalista palatessani. Ja se on varma. Sinun ei tarvitse sitä tietää, koska sinua ei oteta mukaan.» — »Mitä sinä juttelet?» huudahti Feron epäilevästi, mutta Nini vakuutti: »Isä, luota häneen, hän tekee, minkä kerran lupaa.» — »Aiotko yksin pelastaa isäntäni? Yksin kolmea vastaan?» — »Onhan minulla miehiä», huomautti Percinet, »kaksi atleetia. Ja he tekevät mitä käsken, kysymättä yhtään. Luota vain minuun, kansalainen Feron, ja anna minun toimia sekautumattasi ollenkaan.» — »Toimi siis halusi mukaan ja Jumala sinua auttakoon.» — »No se on hyvä», sanoi Percinet hyvillä mielin. »Tunnin kuluessa lähdän joukkoineni matkalle Nancyyn ja puolenyön aikaan, jos olet tuossa linnan portilla saat tietää, että isäntäsi on vapautettu.» — »Miten saan sen tietää?» — »En osaa vielä sanoa, mutta tiedon saat. Siihen saakka ja sen jälkeen saat olla aivan levollinen. Lupaen pelastaa hänet ja sen teen. Mutta minä tarvitsen sinulta saada ...» — »Rahaa?» keskeytti Feron. »Kulta- vai paperirahaa?» — »Rahakin on todella tarpeeseen», sanoi Percinet, »sillä kukkaroni on tyhjä. Anna minulle paperirahaa. Tähän aikaan kulta on epäluuloja herättävää. Mutta rahaa en aikonut pyytää sinulta. Minä tarvitsen Ninin. Tarvitsen välttämättömästi hänet, ja rukoilen, että uskot hänet minulle.»

Feronin kasvot kävivät kalman kalpeiksi. »Sinä tahdot mukaasi tyttäreni?» huokasi hän. »Sinä tahdot hänet minulta ottaa, juuri kun parahiksi olen hänet saanut!» — »Tarvitsen välttämättömästi. Saat hänet takaisin muutamien päivien kuluttua. Muuten, kysy häneltä itseltään.» Nini ei odottanut kyselyä. »Koska Percinet sanoo, että voin olla apuna herra markisin pelastamiseksi, niin on hänellä siihen syynsä. Isä, antakaa minun mennä.» Ja hän heittäysi isänsä kaulaan ja kuiskasi: »Minä tulen pian takaisin. Minulla on ikävä isäni luo.»

Feronin pää painui rinnalle. Hän suostui. Mutta ei mikään uhraus hänen puolestaan de Vinceyn perheen hyväksi ollut niin raskas kuin tämä.

Frederik de Vincey kuultuaan oikeudessa kuolemantuomionsa ei ollut menettänyt toivoaan. Oikeudessa olevan yleisön joukossa hän oli nähnyt Feronin ja huomannut tämän katseessa rohkaisevaa. Ja vankilassa oli hänelle vartia sanonut hyvántahtoisesti ja veitikkamaisesti: »Et ole vielä kuollut, kansalainen Vincey, ja niin kauan kun on hengissä on toivoa.» Eräänä aamuna oli vartiapäällikkö tullut hänen koppiinsa ennenkuin hän oli vuoteeltaankaan noussut, ja oli sanonut iloisesti: »Hauska uutinen sinulle, kansalainen: gillotini, jota tänään odotettiin Parisista on tiellä palanut. Siihen kuluu aikaa ennenkuin uusi saapuu.» — »Tiedetäänkö, kuka sen on polttanut?» oli Frederik huudahtanut. — »Ei ole tietoa. Joku tuomituitten ystävä tietysti. Joku työskentelee tuomittujen, ja siis sinunkin hyväksesi.» Frederik johtui heti ajattelemaan uskollista Feronia. Ja hän uskoi, että Feronin ponnistukset hänen pelastamiseen onnistuvat.

Sitten äkkiä kaikki muuttui. Kun seuraavana päivänä vartia kahdeksan ajoissa tavallisuuden mukaan tuli hänen koppiinsa, Frederik huomasi hänen surullisesta ja ankarasta katseestaan onnettomuuden enteitä. »Mitäs nyt on tapahtunut?» kysyi hän, ja vartia vastasi: »On tapahtunut, että piirihallituksesta on tullut määräys pitää sinua eristettynä. Tänään et pääse kopistasi. Ja Frederik jäi sitten lukon taa. Hän oli hyvin utelias tietämään syytä tähän muutokseen. Ehkä ystävät, jotka toimivat, olivat tehneet jonkun varomattoman teon, joten heidän tarkoituksensa on huomattu. Mutta hän luotti edelleen Feroniin. Päivälisen hänelle toi aivan outo vartia, jolta hän ei saanut mitään vastausta kysymyksiinsä, ja hän jäi taas yksikseen lukon taa. Nyt alkoi hän aavistaa vaaraa. Ja ensi kerran hän mielikuvituksessaan kulki pitkän tien: näki itsensä mestauslavan luona, näki nousevansa portaita, pitkällään gillotinin lavitsalla . . . se oli kauheaa. Silmiin tunki kyyneliä. Hän ei pelännyt, vaan hän sääli äitiään ja sisartaan.

Iltapuolella päivää ovi avautui ja kaksi miestä tuli sisään, toinen oli vartiapäällikkö ja toinen yleinen syyttäjä. Tämä ilmoitti hänelle: »Teen tietäväksesi, että hallituskunta on päättänyt siirtää sinut toiseen vankilaan. Tunnin kuluttua lähdet täältä. Olen hyvántahtoisuudessani tullut tämän ilmoittamaan, että tiedät tehdä valmistuksesi, jos on tarpeen.» »Saanko tietää, mihin minut viedään?» kysyi hän ylpeästi. »Saat sen siten tietää, kun tulet sinne.» — »Jos minut viedään kuolemaan, niin enkö saa nähdä äitiäni?» »Äitisi ei asu Epinalissa eikä ole aikaa noutaa häntä. Mutta voit kirjoittaa hänelle. Kirjeesi viedään perille.» — »Kirjoitan hänelle, kun saan tietää, mitä minulle aiotaan tehdä.» — »Tee miten mielit sen mukaan kuin olen sanonut», lausui yleinen syyttäjä. »Vielä yksi sana, entinen markisi. Eikö sinulla, ennenkuin lähdet täältä, ole mitään ilmoituksia tehtävänä maasi oikeudelle? Oikeudenkäynnin aikana sinut todistettiin syylliseksi houkuttelemiseen ja salaliittoon, sinä olet kieläytynyt ilmaisemasta rikostovereitasi. Etkö tahdo huojentaa omaa tuntoasi ja tehdä tunnustustasi?» Frederik loi virkamieheen ivallisen ja halveksivan katseen ja vastasi: »Olen sanonut, mikä oli sanottavaa. Vaikka te rosvot kiduttaisitte minua, ette saisi minulta sanaakaan.»

Tuo raju solvaus, jota hän ei voinut pidättää, ei näyttänyt koskevan solvattuun. Tämä ei vastannut mitään, kohautti vain olkapäitään, antoi merkin vartiapäällikölle ja meni hänen kanssaan pois. »Siis elämäni katkeaa», ajatteli Frederik, kun ovi sulkeutui. »Olen kahdenkymmenen viiden vuoden, on varhaista kuolla!» Nyt hän ei enää ajatellut muuta kuin kulkea kuolemaan ylevästi, pää pystyssä, näyttämättä pyöveileen heikkoutta. Tuli mitä tuli, hän oli valmis.

Vähän ennen kahdeksaa vietiin hänet vartiapäällikön virkahuoneeseen. Siellä oli tuo äskeinen virkamies. Useita tuntemattomia henkilöitä ympäröitsi oikeuden edustajaa. Heidän keskuksaan oli santarmipäällikkö. Muutamassa salin nurkassa oli katettu ruokapöytä. »Jos sinulla on nälkä, niin voit syödä», sanoi yleinen syyttäjä Frederikille. Vastaamatta mitään Frederik istui pöytään ja söi sellaisella ruokahalulla, että se hämmästytti kaikkia. Kun hän illallisensa oli lopettanut sanoi virkamies: »Minä voisin panna sinut matkaan kahleissa rikoksenteikijänä ja kosta, äskeisen solvauksesi, mutta minun käy sääliksi sinua. Saat siis olla kahleitta. Mutta tämä santarmipäällikkö, joka tulee saattajaksesi, on saanut määräyksen sitoa sinut heti, kun osotat vähintäkään yritystä kapinallisuuteen. Muista se.» Ja kääntyen santarmipäällikköön lisäsi hän: »Muista sinä, että sinun on vastattava vangista hengelläsi.»

Koko joukon saattamana vietiin Frederik vankilan portille. Tyhjällä kadulla oli umpinaiset vaunut kahden ratsastavan santarmin vartioidena. Vaununovi oli auki ja ajomies istui satulassaan. Frederikin käskettiin mennä vaunuihin, ja santarmipäällikkö astui hänen jäljessään ja istui hänen viereensä. Ovi suljettiin ja he lähtivät matkaan.

Niin kauan kuin ajettiin Epinalin katuja, Frederik oli ääneti, mutta kaupungin ulkopuolelle tultua hän alkoi haastatella toveriaan. Tämä oli kuitenkin ylen niukkasainen. Monien mutkain kautta hän sai tietää, että heidän matkansa oli Nancyyn, vaan ei mitään muuta. Tämä antoi Frederikille miettimisen aihetta. Minkä vuoksi Nancyyn? Pyöriteltään tätä kysymystä pitkän aikaa mielessään, selveni hänelle vastaus. Kun ei voitu mestausta toimittaa Epinalissa, niin viedään hänet Nancyyn pyövelille. Hän siis lopullisestikin oli mennyt miestä! Mutta hän ei siitä masentunut. Hän oli ollut tässä uskossa jo useita tunteja ja oli tottunut ajatukseen läheisestä kuolemastaan. Liikkumatta, mietteisiinsä vaipuneena istui hän katsellen suljetusta vaununikkunasta ulos hämääviä seutuja ohi sivulla ratsastavan vartian. Yö verhoi vaippaansa uinuvat seudut. Mutta sen, mitä hän ei nähnyt, hän arvasi, kun seudut olivat tuttuja niiltä ajoilta, jolloin hän niissä kulki vapaana ja aavistamatta että tulee päivä, jona hän tätä tietä muistorikkaitten puiden ohi ajaa mestauslavalle. Lähestyttiin Vinceytä. Hän toivoi näkevänsä vilahdukseltaan syntymäkotiansa, jossa epäilemättä tällä hetkellä hänen äitinsä ja sisarensa rukoilivat hänen puolestaan aavistamatta että hän oli niin lähellä. Pian linnan muurit näkyivätkin. Kuljettiin taloryhmän läpi josta päästyä näki alkoi kohota. Hevoset hiljensivät kulkuaan.

»Nyt olen kehtoni ääressä», lausui hän ajatuksissaan, »huomenna olen haudassa.» Hän ahmi silmillään mitä linnasta näki ja muistosta tulvaili

kuvasarjoja ja tapauksia entisiltä ajoilta. Hän eli kotona monet vuodet sillä aikaa kun vaunut hiljalleen vierivät linnan sivustaa. Hevoset lähtivät taas juoksemaan ja Frederik viimeiseksi näki linnan julkipuolen hiljaisena ja pimeänä. Hän sydämensä syvyydestä lähetti jäähyväiset ja aivan kuin hän samalla hetkellä olisi ottanut jäähyväiset elämältä ja rakkailtaan, jotka hän nyt jätti taakseen ikuisiksi ajoiksi, hän vaipui uudelleen mietteisiinsä.

Kuinka kauan lieneekään niin istunut, kun hän äkkiä havahtui ajatuksistaan. Vaunut pysähtyivät niin rajusti, että Frederik ja hänen toverinsa pauskautuivat toisiaan vastaan. »Mitä se on?» huudahti santarmipäällikkö ja avasi ikkunan katsellen ulos. Ennenkuin hän sai selkoa tapauksesta, kuului perätysten viisi tahi kuusi laukausta ja hän näki santarmin, joka ratsasti sillä puolen vaunua, kaatuvan hevosineen. Vaunun ovi avattiin rajusti ja siitä tuli sisään jättiläismäinen mies musta vaippa kasvoillaan. Tämä tarttui santarmipäällikköä toisella kädellä kauluksesta toisella käsivarresta ja paiskasi hänet vaunusta tiehen puolikuolleeksi ja rammaksi. Hyökkäys tapahtui äkkiä kuin salaman isku, että kului minuutin aika ennenkuin Frederik oli oikein selvillä tapahtuman todellisuudesta ja tarkotuksesta. Hän aikoi hypätä avonaisesta vaunun ovesta tielle, kun samassa toisella puolen ovi aukeni ja sieltä hämärässä esiintyi naisolento. Pieni käsi tarttui Frederikin käsivarteen ja nuorekas, raikas ääni hiljaisesti sanoi: »Tulkaa pian, herra markisi.» — »Mutta en voi jättää vapauttajiani auttamatta», vastusti Frederik. »He eivät tarvitse apuanne», vastasi nainen. »Kaksi santarmia makaa maassa, kolmas, joka oli vartiana tällä puolen, lähti laukottamaan Epinaliin päin. Hän on jo kaukana. Tulkaa.» Frederik seurasi ja tielle tultuaan hän huomasi että oltiin metsän kohdalla. Hänen oppaansa, joka näytti olevan nuori tyttö, vei hänet metsään, jossa muutaman puun takaa otti salalyhdyn ja sen valossa johti edelleen kuusien alatse kulkevaa polkua. »Kutka ovat pelastajiani?» kysyi kuljettaissa Frederik. »Pian saatte tietää», vastasi tyttö, »nyt en voi puhella kun tarvitsen kaiken huomioni, etten eksy. He kulkivat äänettöminä neljännestunnin ajan metsäpolkua ja tulivat maantielle. Frederik tunsipaikan. Se oli noin kilometrin matkan päässä hänen vapautuspaikastaan Nancyyn päin. »Tännehan olisi päästy maantietä», sanoi Frederik. »Mutta olisi ollut varomaton teko, olisi voinut tulla joku vastaan ja nähdä meidät», sanoi tyttö. Sitten hän vei toverinsa toiselle puolen tietä. Frederik huomasi siellä puitten juurilla kolmet ajoneuvot, kunkin edessä hevonen, ja hevosia vartioimassa kaksi naista. Tavallisissa oloissa Frederik olisi ollut varma, että tässä oli kiertelevä näyttelijäjoukko matkallaan. Hämmästykseseen hän kuulikin oppaansa sanovan naisille: »Uusi toveri, joka on otettu joukkoon.» Tyttö nousi vaunuihin ja viittasi Frederikiä tulemaan jäljessä. Siellä kahden kynttilän valossa, jotka tyttö sytytti, Frederik sai ihailla tämän oppaansa suloutta ja kauneutta. Tyttö osottaen vuoteelle levitettyjä vaatteita, käski Frederikin pukeutua niihin sotilaspuvun sijaan, joka Frederikillä oli yhä kuten silloin kun hänet vangittiin. »Mutta kuka te olette, hyvä neiti?» huudahti Frederik. Tyttö vastasi veitikkamaisesti:

»Tehkäähän ensin, herra markisi, mitä käsken hyväksenne. Uteliaisuutenne tulee sitte tyydytetyksi.» Ja hän meni ulos sulkien vaunun oven jälkeensä. Frederik sen enempää arvelematta riisui sotilasasunsa pukeutukseen uuteen pukuun.

Se oli sitten lystikäs puku: vaaleanpunainen ihokas, yhdestä kappaleesta kaulasta jalkoihin saakka, sitten takki, vyötäishousut ja saappaat. Punainen kairalakki, jossa oli kansallisvärit, oli päähineenä. Silmätessään peiliin, joka oli vaunun seinällä, Frederikiä nauratti. Kuka voisi tuntea häntä tässä ilveilijän haahmossa? Oli nerokkaasti keksitty! Kuka oli keksijä? Hänen oppaansa tuli vaunuun ja purskahti nauramaan lapsellisen herttaisesti. »Mitä te nauratte?» kysyi Frederik, vaikka tiesikin syyn. »Olen mielissäni keksintöni onnistumisesta», vastasi tyttö. »Te olette kiertävä taiteilija kiireestä kantapähän. Luulisi, että olette ollut koko elämänne ajan.» — »Te siis olette tämän suunnitelman laatinut?» — »En, en toki, vaan Percinet.» — »Percinet? En tunne häntä.» — »Se on joukon johtaja. Hän järjesti teidän valloittamisenne. Vaan hän ei tiennyt miten saada teidät rajan yli. Minä keksin tämän, että teistä tehdään joukkoon taiteilija. Ja uskon, että menestytte hyvin.» »Totisesti on vaikea tuta tässä asussa markisi de Vinceytä», huomautti Frederik. »Mutta, missä on tämä Percinet? Jos hän ei ole suoriutunutkaan santarmeista?» — »Olkaa huoleti, hän suoriutuu ja tulee pian.» — »Olisin onnellinen saadessani lausua hänelle kiitollisuuteni. Mutta sen olen velkaa teillekin. Saanko tietää nimenne?» — »Se on ollut Nini-la-Fauvette. Mutta nyt olen Annie Feron, palvelijanne Feronin tytär.» Frederik hämmästyi. Nini kertoi lyhyesti asian. Frederik tarttui Ninin käteen ja suuteli sitä. Nini joutui hämilleen. »Ooh, herra markisi, olen vain palvelijanne.»

Percinet tuli. Hänellä oli paitsi omaa pyssyään kaksi miekkaa ja neljä pistolia. »Tässä on voiton merkit», sanoi hän. »Pidin viisaana, ottaa heiltä aseet. Nämä kuopataan metsään.» — »Mutta mitä teitte noille onnettomille?» kysyi Frederik. »Olkaa huoleti, herra markisi. Heitä kohdeltiin vain parahiksi niin, ettei heillä ole halua ryhtyä meitä takaa ajamaan. Nostimme heidät elävinä vaunuihin ja kuski sai määräyksen kääntää takaisin Epinaliin. Siihen, kun he sinne tulevat, olemme me jo kaukana. Sitä paitse Percinetin kansalaismielisyys on yhtä korkealla kaikkien epäilysten yläpuolella kuin Feroninkin.» »Minä vasta teille palkitsen sen, minkä olette minulle tehnyt», sanoi Frederik. »Nyt tahdon vain kiittää ja palkita ne, jotka ovat teitä auttaneet.» — »Se on minun asiani, herra markisi, elkää te siihen sekaantuko, se on parasta», sanoi Percinet. Hän meni vaununportaille ja kutsui joukkonsa ympärilleen: »Kuulkaa», lausui hän heille puoliääneen. »Te olette hyvin tehneet työtä ja olen tyytyväinen teidän palvelukseenne. Saatte siitä palkan Nancyssa. Eikä siinä kyllin: muutamain päivain kuluttua, jos ollaan kilttejä, saatte hämmästyttävän lahjan. Mutta on tarjolla toinenkin lahja, joka ei ole mieluisa, jos rupattelette, jos Juutasta näyttelette, se lahja on luoti päähän. Te tiedätte, että ennen rauta katkeaa kuin Percinetin sana ratkeaa. Nyt, lapsukaiseni, olen kyllin puhunut. Ja nyt valmistaudutaan matkaan.»

Kolmas santarmi, joka ensimmäisen laukauksen kuultuaan oli kääntänyt hevonsensa ja lähtenyt pakoon Epinaliin päin, laukotti kuin olisi paholainen häntä takaa ajanut. Tämä miesparka, joka oli aivan äsken tullut palvelukseen, oli saanut käsityksen, että hyökkääjien luku oli suuri. Ja vasta hyvän matkaa ajettuaan hurjaa laukkaa hän silmäsi taakseen, ja kun ei nähnyt ketään, hiljensi kulkua ja vihdoin pysähtyi kuuntelemaan. Ei kuulunut mitään. Hän palasi takaisin, hiljaa ja varovasti. Pitkän ajan kuluttua kuului vaunujen jyrä. Hän laskeutui selästä ja piiloutui ratsuineen tiepuoleen puitten suojaan, josta tarkasti tulevaa. Tutut vau-
nut, kuski toisen hevosen selässä, mutta toisen ratsastavan santarmin hevonen kulki tyhjiltään jäljessä. Piilossaolija tuli esiin ja kysyi: »Missä ovat toverit?» — »Vaunuissa, jonne heidät viskasivat puolikuolleena.» — »Heille pitäisi saada hoitoa», arveli santarmi. »Miten heille voi saada hoitoa tiellä?» Santarmi keksi, että Vinceyn linnassa he saavat avustusta haavoittuneille. »Tämä linna on nyt valtion omaisuutta ja sen vartiana isänmaanystävä Jacques Feron», selitti santarmi ja lähti ajamaan edelle.

Linnan luo tultuaan näki hän jonkun miehen seisovan portilla. Siinä seisoi Feron, jonka Percinet oli käsenyt puoliyön aikaan olla portilla odottamassa tietoa Frederikin pelastumisesta. Santarmi tiedusteli portilla olijalta: »Kansalainen, tunnetko Jacques Feronia?» — »Minä se olen», oli vastaus. Santarmi pyysi avustusta kahdelle haavoittuneelle, selittäen hyökkäyksestä, joka oli tehty heitä vastaan. Feron hätkähti »Missä ovat haavoittuneet?» kysyi hän. »He tulevat jäljessäpäin vaunuissa, ovat pian täällä», selitti santarmi, »valmista kaksi vuodetta siihen kun tulevat.» Feron vei santarmin portinvartianrakennukseen, jossa oli vuoteita. »Missä tarkoituksessa tuo hyökkäys tehtiin?» tiedusteli Feron. »Tarkoituksessa ryöstää meiltä entinen markisi de Vincey, jota olimme kuljettamassa Nancyyn», selitti santarmi. »Päästittekö hänet karkuun?» kysyi Feron ankarana. »Minkäs me teimme, neljä kahtakymmentä vastaan. Me kyllä taistelimme niin kauan kuin voimme, kuten osottaa nuo kaksi haavoittunutta, mutta vastustajaimme voima oli ylen suuri.»

Feron oli saanut tiedon, kuten Percinet oli luvannut. Ja Feron oli tästä hyvästä tiedosta iloinen, sitä iloisempi kun hänen tyttärensä oli tässä hyvin suunnitellussa ja hyvin toimitetussa ja rohkeassa teossa osallisena. Miten, millä keinoin ja missä muodossa hän oli oliut apurina, sitä Feron ei tiennyt. Mutta hän oli varma että hänen tyttärensä oli ansiokkaasti suorittanut osansa. Kaiken sen sydämen tuskan jälkeen, jota hän oli tuntenut erotessaan tyttärestään, hän ei nyt katunut, että oli hänen antanut mennä.

* * *

Percinetin joukkueen matka Nancyyn jatkui hyvin. Frederik ja Nini istuivat monet tunnit vaunussa puhellen onnellisina ja kertoen toisilleen elämänsä tarinan. Vihdoin kun aamun sarastus alkoi yötä vaalentaa erosivat he mennäkseen kukin vähän lepäämään. Mutta Frederikin silmään ei tullut uni ja hän laskeusi tielle kävelemään.

Vaunun kupeella asteli Percinet. »Oletteko, kansalainen hyvin nukkunut?» kysyi tämä naurahtaen. »Hyvin olen yöni viettänyt», vastasi Frederik. »Mutta tuolla häämöttää jo Nancyn taloja. Saavumme pian sinne. On siis aika saada tietää, miten aiot minun kanssani menetellä.» — »Sitäpä olen paljon miettinyt», vastasi Percinet. »Ensin tuumin, että annan sinulle passin, jonka Feron on hankkinut sinua varten. Siinä sinä olet nimellä Dubois ja ammatiltasi kauppias. Kauppiaana tulisit Nancyyn ja siellä passisi näytettyäsi jatkaisit matkaasi Strassburgiin, josta sinä helposti pääsisit Reinin yli.» — »Se on hyvä tuuma», vakuutti Frederik. »Mutta vaarallinen», huomautti Percinet. »Nancyssa tarkastus ja valvonta on hyvin ankara. Yksityinen matkailija joutuu helpommin kuin taiteilijajoukko, kyselyjen ja epäilysten alaiseksi. Parempi siis on tulla sinne meidän joukossamme. Minä kun käyn siellä kaksi kertaa vuodessa, niin kaikki minut tuntevat. Hyvänä isänmaanystävänä ei kukaan minua epäile. Meidän joukossamme karkottuvat sinusta kaikki epäluulot, joille olisit altis, jos nyt jättäisin sinut yksin. Toistaiseksi siis olet minun joukkoni henkilöitä. Nancyssa viivyt minun kanssani ja yhtä kauan kuin minä, noin viikkokauden, ja sitten joukkoni mukana vien sinut Strassburgiin.» »Mutta mitä teen minä tässä taiteilijajoukossa?» kysyi Frederik. »Sinulla kai oli joku ajatus antaissasi minulle tämän puvun.» — »Sinä olet teltan ovella, otat pääsymaksuja ja esiinnyt juhlakulkueessamme», selitti Percinet. »Mutta jos joku minut tuntee? Epinalilaisia, jotka minut ovat nähneet, voi olla jo Nancyssa», arveli Frederik. »Sinä naamioit kasvosi. Meillä on irtotukkia ja partoja. Kenelle johtuisikaan sitten mieleen, ajatus, että Percinet olisi ottanut joukkoonsa markisin, emigrantin.» — »Niinpä on», sanoi Frederik. »Minä toimin keuhjana, minulla on hyvä puhelahja. Sitten minä olen taitava tekemään korttikonsteja ja osaan silmäkääntäjätemppeja, rykmentissä oppii kaikenlaista.» — »No, sitten on kaikki hyvin. Sinulla on virkasi. Ei ole muuta enää kuin keksiä salanimi», sanoi Feron. — »Ole kummini ja anna nimi minulle», sanoi Frederik nauraen. »Minä ristin sinut Gaston la Valeur. Muutamia vuosia sitten minulla oli tämän niminen näyttelijä, oikein erinomainen. Hän oli jo vanha, kun otin hänet, mutta vielä hämmästyttävä.» — »No, minä olen hänen poikansa», sanoi Frederik. »Se on mainiota!» huudahti Percinet. »Nyt takaan menestyksesi.»

Joukkue pysähtyi kaupungin porteille valmistautuakseen hyvässä kunnossa menemään kaupunkiin. Sillä aikaa Percinet kävi hankkimassa kunnallisvirastolta esiintymisluvan. Hän palasi iloisena. »Niin se on, kun on hyvä maine», sanoi hän Frederikille ja Ninille. »Kaikki kävi hyvin. Oltiinpa melissään, kun tulin. Ihmiset valittavat, kun ei ole huvituksia, niin että me tulemme sopivaan aikaan. Minun selitykseni meni täydestä ja sain kansalaiskortin itselleni ja väelleni.»

Kun oltiin lähtemässä kaupunkiin kokosi hän väkensä ympärilleen ja ilmoitti, että jos näytännöissä on paljon väkeä, niin näyttelijäin palkio on kolmenkertainen. Jaettuaan kourallisen paperirahaa hänen puheensa vaikutus oli sitä suurempi ja hän lopetti sen ponnella: »Tässä ei kaikki. Jos voin olla tyytyväinen teihin, niin olette tekin tyytyväisiä

minuun. Olen ennen puhunut lahjasta. Se tulee. Viikon kuluttua sen saatte tietää, kun pääsemme Strassburgiin, jonne lähdemme täältä.»

»Mikä on se lahja, josta heille olet puhunut?» kysyi Frederik. »Strassburgissa he saavat tietää, että lahjoitan heille kaikki nämä tavarat. He ovat seuraajiani», vastasi Percinet. »Aiotko heittää tämän ammattisi?» — »Aion, olen jo kyllikseni elänyt tätä kiertelevän elämää. Vanhana ei maistu enää kiertolaisuus. Toivon että Nini ja hänen isänsä antavat jonkun pienen sopen lähellään, jossa voin ansaita leipäni. Kun näen heidät onnellisena, niin se tekee minut onnelliseksi.» Frederik laski kätensä hänen olkapäälleen ja sanoi: »Vinceyn tilalla on aina suojapaikka sinulle.»

Joukkue asettui Stanislaun torille ja valmistausi antamaan näytäntöä illalla. »Muinaisaikaista painia esittävät atleetit Herkules ja Brutus; kortti- ja silmäkääntäjätemppeja, esittää kansalainen Gaston la Valeur; kansalaiset Proserpine ja Ceres esittävät tansseja siltä ajalta, jolloin Capet tyranni piti kansaa orjuudessa ja huvitteli suosikeitaan; tasapaino ja voimanäytteitä esittää verraton Percinet, jonka nähdään nielevän miekkoja ja syövän palavia rohtimia, ja lopuksi isänmaallisia y. m. lauluja, ihmelapsi Nini-la-Fauvette, jonka suosikkinsa Nancyn arvoisa yleisö hyvin tuntee. Kaupungin huomatuimmat soittoniekat ovat kansalaisen Percinetin pyynnöstä suostuneet antamaan apuaan tässä ihmetyttävässä näytännössä.»

Väkeä oli tungoksessaan teltan edustalla, jossa joukon taiteilijat tuon tuostakin esiintyivät näytteillä. Ovella oli rahan ottajana Gaston la Valeur, joka jo oli voittanut yleisön suosion sukkeluuksillaan. Tuon hänen pukunsa, punaisen tukkansa ja partansa ja valkoiseksi maalatun naaman takana ei olisi kukaan voinut arvata olevan entisen markisin de Vinceyn, joka oli kuolemaan tuomittu. »Kansalaiset», huusi hän, »ei maksa kuin kaksi livresiä nähdäksenne, mitä saatte nähdä, kuullaksenne, mitä saatte kuulla, ihmeitä ihmeitten perästä, voimaa ja kauneutta, verrattomia temppeja, muinaisaikojen tansseja, ihmeellisiä, salaperäisiä seikkoja, ennustuksia tulevaisuudesta ken niitä haluaa, puhumattakaan ihanista lauluista, joita esittää suloinen Nini-la-Fauvette. Tulkaa sisään kansalaiset. Eläköön kansakunta ja eteenpäin soitanto!»

Menestys oli loistava. Väkeä oli runsaasti joka päivä. Taputettiin hurjasti käsiä Gaston la Valeurille samaan aikaan kuin entistä markisi de Vinceytä etsittiin kaikkialla ja etsimässä olivat parhaat polisit. Kun näyteltiin viimeinenkerta, niin Frederik ollessaan näyttämöllä ihmetyttämässä yleisöä korttitempuilla, huomasi katsojien joukossa ensimmäisessä rivissä Feronin istumassa. Hän hämmästyi niin, että oli menettää taitonsa ja puhekykynsä. Mutta hän ponnistihe ja sai hallituksi itsensä. Näyttämön takana hän sanoi Ninille, jonka vuoro oli esiintyä: »Isänne on siellä.» Nini kävi valkoisemmaksi kuin valkoinen satinipukunsa. »Arvasin, ettei hän kauan tule toimeen näkemättä minua», sanoi hän. Näyttämölle tultuaan hän huomasi heti isänsä ja hän lähetti sormisuukkusia, jotka yleisö omisti. Yksi katsojista tiesi, että ne olivat hänelle ja vastasi niihin. Näytännön loputtua he saivat syleillä toisiaan Frederik ja Percinet heidän ympärillään.

Feron oli saanut tietojen rva de Vinceyltä, että hän oli onnellisesti

saapunut Sveitsiin, ja Feron oli halunnut saada tämän hyvän uutisen Frederikin tietoon. Mutta lisäksi hänellä oli ollut niin rasittava ikävä rakasta tyttärtään, että hä olisi yksin senkin vuoksi lähtenyt tänne nähdäkseen häntä. Hän lupasi jättävänsä Annien vielä Percinetin haltuun, jos Frederikin pelastaminen sitä vielä vaati, mutta hän toivoi, ettei Annieta enää tarvita. »Sinä saat nyt hänet, kansalainen Feron», sanoi Percinet. »Hän on urhokkaasti tehnyt tehtävänsä, en enää hänen apuaan tarvitse.» »Oletko siitä varma, Percinet?» kysyi Nini valmiina vielä uhrautumaan, vaikka halusikin hartaasti saada palata isänsä kanssa. »Varma olen, ja kun totta puhun, niin olen iloinen siitä, että olet meistä kaukana, pikku Nini. Strassburgissa, jossa herra markisi on toimitettava rajan yli, voi olla kaikellaisia vaaroja. Ja minulle on mieluisempaa, ettet sinä ole niille alttiina. Enkö ole oikeassa kansalainen Gaston la Valeur?» »Oikeassa olet», vastasi Frederik. »Vie tyttäresi, Feron. Eihän toki saa sinulta enää riistää onneasi, jota tuottaa sinulle hänen läsnäolonsa.»

Feron ei voinut enää hillitä itseään. Hän syleili Frederikiä ja lausui: »Isäntäni, herra markisi, Jumala teitä siunatkoon ja varjelkoon. Minä vien tyttäreni mukani. Hän auttaa minua vartioimassa omaisuuttanne, jonka jonakin päivänä otatte haltuunne sellaisena kuin olette sen minulle jättänyt. Ja sinä päivänä tapaatte tyttäreni sydämessä yhtä palavat rakkauden ja kunnioituksen tunteet kuin mitä minä olen teille osottanut. — »Ne tunteet ovat jo sydämessäni», tunnusti Nini. Frederik katsoi Niniin vakavasti ja sanoi: »Elkää antako niiden heiketä, neiti. Minusta tuntuu nyt eroni teistä yhtä raskaalta kuin eroni oli sisarestani Isabellesta. Mutta luotan tulevaisuuteen, olen varma, että tapaamme vielä toisemme. Onnemme on silloin ihana, rakas vapauttajani, pelastajani!» — »No, no, nyt ei ole aikaa ruveta purkamaan helliä tunteita», sanoi Percinet. »Meillä on parempaa tehtävää: valmistautuminen lähtöön. Jos te tahdotte jonakin päivänä palata linnaanne, niin teidän täytyy tänään ajatella ainoastaan pakoanne. Milloin sinä lähdet, kansalainen Feron?» — »Koska minulla ei ole mitään tehtävää, niin lähemme heti», vastasi Feron katsahtaen Niniin. »Vaununi ja hevoseni ovat majatalossa. Olemme jo yöllä Vinceyssä. Mutta kuulehan, Percinet, miten saan tietää, että herra markisi on päässyt maasta?» — »Saat sen tietää siltä, joka tässä sinulle puhuu, kansalainen Feron. Itse tuon tiedon ponnistustemme tuloksista.»

Heitettiin jäähyväisiä.

»Sallitko suudella pikku siskoani?» kysyi Frederik Feronilta. — »Suudelkaa, herra markisi», vastasi Feron. Nini lähestyi kalpeana nuorta miestä, joka hänelle oli velkaa elämänsä. Kun hän tuns Frederikin huulien koskettavan otsaansa, sykki hänen sydämensä rajusti. Hänestä tuntui, että jos hänen pitäisi uhrata itsensä kuolemalle pelastaakseen Frederikin hengen, niin hän uhrautuisi.

Oli äärettömän suloista Ninistä palata Vinceyhin isänsä kanssa. Oli edessä parempi elämä, isällisen rakkauden ainaisena esineenä. Tämän elämän kaunisti haaveet ja toiveet tulevaisuudesta. Haaveisiin oli erottamattomasti liittynyt markisitar lapsineen, joiden rakkauden hän oli voittanut ja tuns ansainneensa. Eräänä aamuna, muutamia päiviä sen

jälkeen kun hän oli eronnut Frederikistä, hän istuessaan kamarissaan avonaisen ikkunan ääressä kuuli isänsä iloisen huudahduksen puistosta. Hän katsahti ulos ja näki Percinetin. Hän tuli aivan odottamatta ja sen vuoksi Feron hämmästyneenä ja ilahtuneena huudahti. Nini kiiruhti ulos ja sai tietää, että Frederik oli onnellisesti, vaikka ei ilman neuvokkuutta, päässyt yli Reinin.

Kun Robespierren kukistuttua turvallisuus palasi maahan, rva de Vincey saapui tyttarineen linnaan, jonka hänen uskollinen palvelijansa oli hänelle osannut säilyttää. Kaksi vuotta myöhemmin palasi Frederik Ranskaan. Condeen armeijaa ei ollut enää. Sitä paitse hän oli väsynyt salaliittoon. Kuningasmieliset olivat luponeet toivostaan saada uudelleen pystytetyksi Bourbonien kuningasistuimen. Bonabarten kasvava maine veti puoleensa nuorisoa, ja rva de Vinceyllä, joka Ensimmäistä Konsulia piti isänmaan pelastajana, ei ollut rauhaa ennenkuin hänen poikansa oli liittynyt Ranskan uuteen valtiaaseen. Frederik alistuikin, ilmoitti olevansa valmis palvelemaan armeijassa, jos hänen tarjouksensa otetaan vastaan. Tätä odottaessaan asettui hän Vinceyhin äitinsä ja sisarensa luo.

Siellä yhtämittäisessä seurustelussa Ninin kanssa hänessä kasvoivat ne tunteet, jotka olivat syntyneet Niniä kohtaan noina synkkinä aikoina. Hänen kiitollisuutensa lietsoi siihen määrään, että hän tunsikin tämän tytön, joka oli pelastanut hänen henkensä, olevan, alhaisesta syntyperästään huolimatta, arvokas hänen elämänsä kumppaniksi. Hän tunnusti tunteensa eräänä päivänä, mutta kun Nini uhkasi lähteä talosta mieluummin kuin joutua sen luulon alaiseksi, että hän oli osottanut auliutta oman etunsa takia ja kunnianhimosta, Frederikille tuli kiire äitinsä luo. Tämä ei vastannut pojalleen sanaakaan, vaan käsketti Ninin luokseen, ja lastensa ja Feronin läsnäollessa hän pani Ninin käden Frederikin käteen ja sanoi: »Sinun ansiotasi on, että Frederik on vielä hengissä. Pyydän sinua osottamaan meille uudelleen alttiiksi antautumistasi uhrautumalla hänelle.» Hämillään, uskoen uneksivansa Nini katsoi kysyvästi ja hätääntyneenä isäänsä. Mutta tämä itki eikä saanut sanaakaan lausutuksi. »Sydänpäpyni», jatkoi markisitar, »elä kieltäydy rupeamasta tyttärekseni ja tekemästä poikaani onnelliseksi.» »Rakas Annie», rukoili Isabelle, »elä kieltäydy rupeamasta kälykseni.» »Kun te kaikki tahdotte...» kuiskasi Nini ja mielenliikutus esti häntä enempää sanomasta.

Niin Nini-la-Fauvette oli nyt markisitar de Vincey.

Mielelläsi luet jännittäviä ja seikkailurikkaita kirjoja, mutta halpahintaisia, kelvollisia nuorisonkirjoja on toistaiseksi ollut kovin niukalti valittavana. Sentähden onkin kirjailija Teuvo Pakkala ryhtynyt toimittamaan »Mailta ja meriltä» nimistä sarjaa kaikkein hauskimpia seikkailuja, kertomuksia ja tarinoita eri maista ja eri-ajoilta. Sarja kasvaa nopeasti. Jokainen kirja maksaa ainoastaan 25 penniä.

Ensimmäiset kirjat.

N:o 1. **Karkuri.** Kertomus Tyy-
nen meren saarelta.

N:o 2. **Taistelu paalumajalla.**
Kertomus Amerikan aarniomet-
sästä.

N:o 3. **Aamukellot.** Tarina ul-
jaasta Veronika-neidistä.

N:o 4. **Kylmä sydän.** Peikko-
tarina.

N:o 5. **Ksi-Ksin luoian ihme-
lukko.** Itämaalainen seikkailu-
kertomus.

N:o 6. **Ihmeitten maassa.** Kreik-
kalaisia satuja.

N:o 7. **Tito.** Jännittävä kerto-
mus arosudesta.

N:o 8. **Musta kaleerilaiva.**
Merikertomus v:lta 1599.

N:o 9—11. **Nansenin pohjois-
naparetkiltä.** N:o 9 Laivalla
napameritse. N:o 10. Suksilla
ja kajakilla. N:o 11. Talvea saa-
rella nimettömällä.

N:o 12. **Yö metsästäjän ko-
dissa.** Neljä seikkailurikasta
kertomusta.

N:o 13. **Apahien hyökkäys.**
Seikkailuja kaukaisessa län-
nessä.

N:o 14. **Kaksijalka.** Kertomus
siitä miten ihminen on tullut
luomakunnan herraksi.

N:o 15. **Nini.** Kertomus Rans-
kan vallankumousajoilta.

N:o 16. **Sidi Numan ja hänen
hevosensa.** Uusia kertomuksia
arapialaisesta sarjasta 1001 yön
tarinoita.

N:o 17. **Lumimyrskyssä.** Kolme
kertomusta.

N:o 18. **Eksyksissä präria-
aavikolla**

N:o 19. **Saarroksissa.** Ranskan
ja Saksan viime sodasta.

N:o 20. **13-vuotias sankari.** Ker-
mus buuri-sodasta.

Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsingissä